ΑΠΟΘΗΚΗ

ΤΩΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

ΙΟΥΛΙΟΣ, 1841.] [ΑΡΙΘ. 55.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΟΑ ΣΥΣΦΙΓΚΤΗΡΟΣ.

(Ἴδε Τόμ. δ'. Σελ. 53)

ΑΛΛΑΧΟΥ κατεχωρήσαμεν εἰς πλάτος τὴν φυσικὴν ἱστορίαν τοῦ Βόα Συσφιγκτῆρος· ἐδῶ δ' εἰσάγομεν τὴν ἐφεξῆς ζωηρὰν περιγραφὴν ταὐτοειδοῦς ὄφεως, ἐκ τῆς νήσου Βορνέου, δεκαὲξ πόδας τὸ μῆκος, καὶ περὶ τοὺς δεκαοκτὼ δακτύλους τὴν περιφέρειαν, ὅστις ἐταξείδευσεν ἐπὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ βασιλικοῦ πλοίου, τῆς Ἀλκήστιδος.

"Ὁ ὄφις οὗτος," λέγει μάρτυς αὐτόπτης, "ἐπὶ τῆς ξηρᾶς εὑρισκόμενος, ἐγευμάτιζεν ἀπὸ μίαν αἶγα ἅπαξ τοῦ μηνὸς ἢ κατὰ τρεῖς ἑβδομάδας, μὲ νῆσσαν ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν, ἢ ὄρνιθα, ὡς ἐπιφορήματα. Τὰ ζῶα, ὅσα μετ' αὐτοῦ ἐστάλθησαν εἰς τὸ πλοῖον διὰ νὰ τὸν χρησιμεύσωσιν εἰς τὸ διάστημα τοῦ ταξειδίου, συνίσταντο ἀπὸ ἓξ κοινὰς αἶγας, αἵτινες ἐλογίζοντο ἀρκετὴ τροφὴ διὰ πέντε ἢ ἓξ μῆνας.

"Ἐν ἀρχῇ ἔτι τοῦ ταξειδίου παρέστησεν εἰς ἡμᾶς τὴν ῥοφητικὴν αὐτοῦ ἱκανότητα, δημοσίᾳ, ἐπὶ τοῦ τῆς πρύμνης καταστρώματος, ὅπου τὸ κλωβίον αὐτοῦ ἔστεκε. Τὴν θύραν ἀνοίξαντες, εἰσωθήσαμεν μίαν τῶν αἰγῶν, καὶ ἀφήκαμεν αὐτὴν μόνην εἰς τὸ κλωβίον μετὰ τοῦ ὄφεως. Τὸ δύστηνον ζῶον, ὡς νὰ ᾐσθάνθη ἐκ φυσικῆς ὁρμῆς τὸν φρικτὸν κίνδυνον τῆς θέσεώς του, ἤρχισεν εὐθὺς νὰ κραυγάζῃ μὲ τὸν πλέον θλιβερὸν τρόπον, κτυπῶν συγχρόνως μὲ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄφεως, πρὸς ὑπεράσπισιν.

"Ὁ δὲ Βόας, ὅστις κατὰ πρῶτον ἐφάνη ὡς μόλις θεωρήσας τὸ ταλαίπωρον ζῶον, ἤρχισε μετ' ὀλίγον νὰ σαλεύῃ μικρόν τι, καὶ, τὴν κεφαλὴν στρέψας πρὸς τὸ μέρος τῆς αἰγὸς, προσήλωσεν ἐπὶ τέλους δυσμενῆ καὶ θανάσιμον ὀφθαλμὸν ἐπὶ τοῦ τρέμοντος θύματος, τοῦ ὁποίου ὁλονὲν ηὔξανεν ἡ ἀγωνία καὶ ἡ φρίκη· διότι, καὶ πρὶν ὁ ὄφις τὸ συλλάβῃ, ἐκλονεῖτο κατὰ πᾶν μέλος, ἐξηκολούθει ὅμως ἔτι τὴν ἀνίσχυρον προσβολὴν, κερατίζον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις ἦτον ἤδη ἀρκετὰ ἐμψυχωμένος, καὶ προητοιμάζετο εἰς τὴν εὐωχίαν. Πρῶτον δὲ πάντων ἐξηκόντισε τὴν δικρανοειδῆ γλῶσσάν του, καὶ συγχρόνως ἀνύψωσεν ὀλίγον τὴν μικρὰν κεφαλήν του· ἔπειτα ἐξαίφνης τὴν αἶγα συλλαβὼν ἀπὸ τὸν ἐμπρόσθιον πόδα μὲ τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ κάτω αὐτὴν ῥίψας, τὴν περιετύλιξεν ἐν ἀκαρεῖ εἰς τὰς φρικώδεις σπείρας του. Τόσον ταχεῖα τωόντι καὶ τόσον στιγμιαία ἔγινεν ἡ πρᾶξις, ὥστε ἦτον ἀδύνατον ν' ἀκολουθῇ ὁ ὀφθαλμὸς τὴν συστροφὴν τοῦ μακρυσμένου σώματός του. Περιετύλιξε δὲ τὰς σπείρας ὄχι μὲ τακτικὸν ἑλικοειδῆ τρόπον, ἀλλὰ μᾶλλον ὅμοια δεσμοῦ, ἓν μέρος τοῦ σώματος εἰς τὸ ἄλλο ἐπιθέτων, ὡς διὰ νὰ προσθέσῃ βάρος εἰς τὴν μυώδη κατάθλιψιν, καὶ οὕτω δραστικώτερον νὰ κατασυντρίψῃ τὸ ἐλεεινὸν θῦμα. Καθ' ὅλον τὸν χρόνον τοῦτον ἐξηκολούθει νὰ κρατῇ μὲ τοὺς ὀδόντας, (μολονότι ἐφαίνετο περιττὴ ἡ προφύλαξις αὕτη), τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ζώου, τὸ ὁποῖον εἶχε πρῶτον συλλάβειν. Ἔπειτα βραδέως καὶ προσεκτικῶς ἐξετυλίχθη, ἐωσοῦ, τῆς αἰγὸς πεσούσης νεκρᾶς ἀπὸ τὸ τερατῶδες ἐναγκάλισμα, ἤρχισε νὰ ἑτοιμάζεται πρὸς καταῤῥόφησιν αὐτῆς. Τὸ στόμα θέσας κατέμπροσθεν τοῦ νεκροῦ ζώου, ἤλειφεν αὐτὸ μὲ σίαλον, ἔπειτα λαβὼν τὸ ῥύγχος αὐτοῦ εἰς τὸ στόμα, (τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο, καὶ τωόντι πάντοτε φαίνεται, ὡς πρόσφατος πληγὴ), κατεῤῥόφησεν αὐτὸ, ἐωσοῦ τὰ κέρατα ἐσυγχώρουν. Τὰ ἐξογκώματα δὲ ταῦτα ἐπέφερον μικράν τινα δυσκολίαν, ὄχι τόσον διὰ τὴν ἔκτασιν ὅσον διὰ τὰς αἰχμάς των· μ' ὅλον τοῦτο, καὶ αὐτὰ μετ' ὀλίγον ἔγιναν ἄφαντα,

τουτέστιν ἐξωτερικῶς· διότι σαφέστατα διεκρίνοντο προβαίνοντα κατὰ τὸ ἔσω μέρος, πᾶσαν στιγμὴν ἀπειλοῦντα νὰ προκύψωσι διὰ τοῦ δέρματος. Τὸ θῦμα εἶχε τώρα καταβῆν ἕως εἰς τοὺς ὤμους· ἦτο δ' ἐκπληκτικὸν θέαμα νὰ παρατηρῇ τις τὴν μεγίστην ἐνέργειαν τῶν τοῦ ὄφεως μυώνων, τόσον παρὰ φύσιν ἐντεταμένων, ὥστε ἡ ἔκτασις αὕτη ἤθελεν ἐξ ὁλοκλήρου ἀδυνατίσειν τοὺς μῦς παντὸς ἄλλου ζώου, μὴ προικισμένου, ὡς αὐτός, μὲ ἰδιαιτέρας δυνάμεις συγχρόνου ἐκτάσεως καὶ ἐνεργείας. Ὁπότε ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ τράχηλος δὲν ἐφαίνοντο εἰμὴ ὡς δέρμα ὄφεως, παραγεμισμένον σχεδὸν μέχρι ἐκρήξεως, ἦτο πρόδηλος ἀκόμη ἡ ἐνέργεια τῶν μυώνων, καὶ ἀμείωτος ἡ ῥοφητική του δύναμις· ἦτο δ' αὕτη κατ' ἀλήθειαν ἀποτέλεσμα τῆς συσταλτικῆς τῶν μυώνων ἰσχύος, βοηθουμένης ἀπὸ δύο σειρὰς ἰσχυρῶν ἀγκιστρωτῶν ὀδόντων.

"Εἰς διάστημα δύο ὡρῶν καὶ εἴκοσι λεπτῶν κατερρόφησεν ἐξ ὁλοκλήρου τὴν αἶγα· εἰς τὸ τέλος δὲ τῆς πράξεως ταύτης ἡ ὄγκωσις περιωρίζετο εἰς τὸ μέσον μέρος τοῦ σώματος, ἢ τὸν στόμαχον, τὰ δὲ ἀνώτερα μέρη, τὰ τοσαύτην λαβόντα διάτασιν, εἶχον ἐπανέλθειν εἰς τὸ φυσικὸν αὐτῶν μέγεθος. Ἑπομένως, συστραφεὶς πάλιν, ἔκειτο ἡσύχως εἰς τὴν συνήθη αὐτοῦ ναρκωμένην κατάστασιν τρεῖς ἢ τέσσαρας ἑβδομάδας, ὁπότε, τοῦ τελευταίου γεύματος διόλου χωνευθέντος καὶ διαλυθέντος, τὸν ἐπαρουσιάσαμεν ἄλλην αἶγα, τὴν ὁποίαν ἐφόνευσε καὶ κατέφαγε μετ' ἴσης εὐκολίας. Φαίνεται δὲ ὅτι σχεδὸν πᾶν τὸ ὁποῖον καταπίνει μετατρέπεται εἰς τροφήν· διότι μικρὰ ποσότης τιτανώδους ὕλης (καὶ αὐτὴ οὐδὲ τὸ δεκατημόριον ἴσως τῶν ὀστῶν τῆς αἰγὸς) μέ τινας τρίχας ἐνίοτε, συνίστων τὴν κόπρον αὐτοῦ."

Ἐξ ἄλλου ζωολογικοῦ πονήματος συνάγομεν τὰ ἑπόμενα·—"Ὁ φύλαξ τῶν ἐν τῷ Πύργῳ τοῦ Λονδίνου εὑρισκομένων ζώων," λέγει ὁ συγγραφεύς, "μ' ἐμήνυσεν ὅτι εἷς τῶν Βοῶν Συσφιγκτήρων εἶχεν ἀλλάξειν πρὸ μικροῦ τὸ δέρμα του, καὶ ἐπειδὴ εἰς τοιαύτην ἐποχὴν ὅλοι κοινῶς οἱ ὄφεις εἶναι δραστηριώτεροι, μὲ προσεκάλεσε νὰ ὑπάγω πρὸς ἐπίσκεψιν. Ὑπῆγα λοιπὸν μετά τινων φίλων μου εἰς τὸν Πύργον, ὅπου εὑρήκαμεν κλωβίον εὐρύχωρον, τὸ ἔδαφος τοῦ ὁποίου συνίστατο ἀπὸ κασσιτέρινον θήκην, μὲ κόκκινον ροῦχον ἐσκεπασμένην καὶ πλήρη θερμοῦ ὕδατος, ὥστε νὰ παράγεται ἡ κατάλληλος θερμοκρασία. Αὐτοῦ δὲ ὁ ὄφις, μετὰ χάριτος τὴν κεφαλὴν ἀνυψῶν εἰς τὴν στέγην καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ κλωβίου, πλήρης ζωῆς καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ σείων, ἐξέταζε τὴν ἔκτασιν τῆς φυλακῆς του.

"Μέγας τις λαγὼς εἰσήχθη εἰς τὸ κλωβίον. Ὁ ὄφις ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ καταβὰς ἐπλαγίασεν, ὡς ξύλον ἀκίνητος, χωρίς τινος σημείου ζωῆς, παρὰ τὴν λάμψιν τοῦ μικροῦ ὀφθαλμοῦ του. Ὁ λαγὼς ποσῶς αὐτὸν δὲν ἐστοχάσθη, ἀλλ' ἤρχισε νὰ περιέρχεται τὸ κλωβίον. Ὁ δὲ ὄφις, ἐξαίφνης, ἀλλὰ σχεδὸν ἀνεπαισθήτως, ἔστρεψε τὴν κεφαλήν, τὰ τοῦ λαγωοῦ ἀκολουθῶν κινήματα. Τέλος, μηδόλως αἰσθανόμενος οὗτος τὴν ἐπικίνδυνον αὐτοῦ θέσιν, ἐπλησίασεν εἰς τὴν ἐνεδρεύουσαν κεφαλήν. Ὁ ὄφις ὡς ἀστραπὴ κατ' αὐτοῦ ὥρμησεν. Μόλις ἠκούσθη ἕνας κτύπος, μία κραυγή, καὶ τὸ θῦμα περιεκλείσθη εἰς τὰς σπείρας τοῦ δράκοντος. Τοῦτο σχεδὸν ἔγινε ταχύτερον παρ' ὅσον ὁ ὀφθαλμὸς ἐπρόφθανε ν' ἀκολουθῇ· τὴν μίαν στιγμὴν ἦτον ἀκίνητος ὁ ὄφις· τὴν ἄλλην ἦτο σωρὸς διπλῶν περὶ τὸ θήραμά του. Εἶχε πιάσειν τὸ ζωΐδιον ἀπὸ τὸν λαιμὸν καθαυτὸ ὑποκάτω τοῦ ὠτίου, καὶ κατέθλιβεν αὐτὸ μάλιστα περὶ τὸν θώρακα. Οἱ ὀπίσθιοι πόδες ἦσαν ἔτι ἐλεύθεροι, καὶ μ' αὐτοὺς ἔκαμεν ἀπηλπισμένον ἀγῶνα ὁ λαγωός· ἀλλ' ὁ ὄφις μὲ πολλὴν ἐπιδεξιότητα εὐθὺς καὶ τὰ ὀπίσθια περιετύλιξεν. Εἰς ὀκτὼ δὲ λεπτὰ ἦτο διόλου νεκρὸν τὸ τετράποδον. Τότε βαθμηδὸν καὶ προσεκτικῶς ἐξετυλίχθη ὁ ὄφις, καὶ παρατηρήσας ὅτι δὲν ἐκινεῖτο πλέον τὸ θῦμά του, ἀφῆκεν αὐτό, καὶ ἐστάθη ἀπέναντι τοῦ ἐμπροσθίου μέρους τοῦ λαγωοῦ. Κοινῶς οἱ Βόαι ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν κεφαλήν· ἀλλ' οὗτος ἤρχισεν ἀπὸ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας· διὸ καὶ περισσοτέραν δυσκολίαν ἐδοκίμασεν· ἐπὶ τέλους ὅμως, κατεβρόχθισεν ὁλόκληρον τὸν ἄθλιον λαγών."

Η ΕΠΤΑΝΝΗΣΟΣ.

Ἀριθ. 5.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΙΘΑΚΗΣ.

(Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς πρὸς φίλον.)

Η ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ τῆς θείας Ὀδυσσείας μ' ἐγέννησε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν ἕνεκα τοσούτων ὑπομνημάτων ἔνδοξον νῆσον. Πλήρης μεγίστου ἐνθουσιασμοῦ ἀνεχώρησα ἀπὸ Κεφαλληνίας, λαβὼν πλοιάριόν τι εἰς τὴν Ἁγ. Εὐφημίαν, καὶ μετὰ μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας διαπόρθμευσιν, εὑρέθην ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Ἰθάκης εἰς τὸν Ὀπίσω–Ἀετόν. Ἅμα ἀπέβην, καὶ ἀνέπνευσα τὸν ἀέρα ἐκεῖνον, ἠσθάνθην τὴν ἀγαλλίασιν εἰς τὴν καρδίαν μου. Μ' ἐφαίνετο ὅτι μετεῖχον τῶν γενναίων αἰσθημάτων, τὰ ὁποῖα ἔφλεγον τὰς ψυχὰς τῶν ἀρχαίων Ἡρώων. Ἡ εὐκρανὴς ὥρα τοῦ φθινοπώρου, τὸ γαληνὸν τοῦ καιροῦ, ἡ διαφανὴς θάλασσα, ἦσαν θέλγητρα τὰ ὁποῖα μὲ παρεκίνησαν νὰ λουσθῶ· καὶ τὸ κατάψυκτον τῶν κυμάτων, ἡ θερμότης τῆς ἀτμοσφαίρας, ἀμφότερα συγκερασμένα, καὶ ἡ θεωρία τοῦ ὄρους, ποτὲ καθέδρας τοῦ συνετοῦ Ὀδυσσέως, μὲ ἀνεζωογόνησαν. Ὁ Ἀνθυγειονόμος μὲ ἐξένισε φιλοφρόνως, καὶ ἔπειτα τὴν 4 π. μ. ὧδευσα πεζὸς πρὸς τὸ Βαθύ, πρωτεύουσαν τῆς νήσου. Ἡ ὁδὸς εἶναι χαριεστάτη διὰ τοὺς ἑκατέρωθεν παρακειμένους λόφους, καλυμμένους ἀπὸ τὰς ἀμπέλους καὶ τὰς διεσπαρμένας ἐλαίας· μετὰ ἡμίσειαν ὥραν περίπου ἔφθασα εἰς τὴν πόλιν, τοποθετημένην παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἐν εἴδει ἡμικυκλίου, καὶ προϊσταμένην τοῦ λιμένος. Ἐν μέσῳ τούτου ἀναφαίνεται τὸ λοιμοκαθαρτήριον, τὸ ὁποῖον μακρόθεν παρουσιάζεται εἰς τὴν ὅρασιν, ὡς μικρὸν φρούριον τειχοδομημένον ἐπίτηδες πρὸς ὑπερασπισιν τῆς πόλεως. Οἱ χλοανθεῖς λόφοι, ἐσκεπασμένοι ἀπὸ τὰ ὑλημανοῦντα κλήματα καὶ τὰς ἐλαίας, καί τινες ἀνεμομυλῶνες, παριστάνουσιν ὁμοῦ ἀξιοθέατον εἰκόνα. Τὰ οἰκήματα εἶναι χαμηλὰ καὶ εὐτελοῦς κατασκευῆς, πλὴν δύο ἢ τριῶν, ἀλλ' αἱ ὁδοὶ εἶναι ὡραῖαι· εὔμορφος εἶναι καὶ ἡ θαλάσσιος πρόχωσις, καὶ ἡ καθαριότης ἐξαιρέτως σημαντική.

Τὴν ἐπιοῦσαν μετέβην εἰς Μαραθιάν. Ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ὄρους ἴδον τεμάχιον ἀρχαίου τινὸς τείχους, τὸ μῆκος περίπου ποδῶν 20, καὶ τὸ ὕψος 9 ἕως 10, κτισμένον χωρὶς ἀσβέστου, καὶ χωρὶς τῶν συναμμάτων, διὰ τῶν ὁποίων φαίνονται εἰς τὰ ἀρχαῖα κτίρια ἀλληλένδετοι οἱ λίθοι. Τινὲς εἰκάζουσιν ὅτι αὐτὸ εἶναι λείψανον τῆς καλύβης τοῦ Εὐμαίου, διὰ μόνον τὸν λόγον τῆς βραχείας ἀποστάσεως τούτου ἀπὸ τῆς βρύσεως τῆς Ἀρεθούσης. Διὰ νὰ ἴδω τὴν βρύσιν ταύτην ἠναγκάσθην νὰ διέλθω ὀρεινοὺς τόπους, καὶ νὰ καταβῶ κρημνωδέστατον ὄρος. Εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ φαίνεται κατάδυπος ἐσχηματισμένος ἐκ τῶν ἄκρων δύο ἐγγωνίως ἡνωμένων λόφων· ἐν καιρῷ δὲ πλήρους τῶν ὑδάτων εὐροίας πρέπει βέβαια νὰ παριστάνῃ μεγαλοπρεπὲς θέαμα. Μετὰ διάστημα ἑνὸς καὶ ἡμίσεως μιλίου ὁ χείμαρρος ἐκχέεται εἰς τὴν θάλασσαν. Εἰς τὸ πλάγιον τοῦ καταδούπου ὑπάρχει ὑδροδόχος, ὅπου ποτίζονται τὰ ζῶα, ἐπί τινος χαμηλοῦ νεοκτίστου τόξου, ὁμοῦ μὲ ἓν κάθισμα. Πολλοὶ καλοῦσιν ἀσυλλογίστως τὸ ἀναβρυτὸν τοῦτο ὕδωρ, βρύσιν τῆς Ἀρεθούσης.

Ὄπισθεν ἑνὸς τῶν εἰς τὴν πόλιν ἐπικειμένων λόφων, μακρὰν μίαν περίπου ὥραν, ὑπάρχει σπήλαιόν τι, τὸ ὁποῖον ὑπῆγον τὴν ἐπιοῦσαν νὰ ἐπισκεφθῶ. Τὸ μέρος εἶναι ὁπωσοῦν δυσανάβατον, ἀλλ' ἀνταμείβεται τὸ ἐπίπονον τῆς ὁδοῦ ἀπὸ τὴν ἀξιοζωγράφιστον θέαν τῆς πόλεως καὶ τοῦ λιμένος. Πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου ὑπάρχει μικρά τις ὀπὴ φέρουσα εἰς τὸ σπήλαιον. Κατέβην ἐφωδιασμένος μὲ κηρίδια, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀνάπτῃ τις ἔνδον τοῦ σπηλαίου, διὰ νὰ τὸ φωτίζῃ, ἐπειδὴ εἶναι σκοτεινότατον, καὶ διὰ νὰ τὸ παρατηρῇ καθ' ἓν τῶν μερῶν του καὶ ὁλοκλήρως. Εἶναι ὡς 15 ποδῶν τὸ μῆκος, καὶ πλατὺ ποῦ 6, ποῦ 4, καὶ ποῦ 2. Ἐφίσταται δὲ εἰς αὐτὸ καὶ κωνοειδὴς θόλος ὑπὲρ τοὺς τριάκοντα πόδας ὑψηλός. Τὸ ὕδωρ ἀναβλύζον κρουνηδὸν διὰ τῶν πόρων τῆς γηΐνου ἐπιφανείας σχηματίζει συνημμένως μὲ τὴν γῆν στιλπνοὺς καὶ σωληνοειδῶς ὠρθοτομημένους λίθους, ῥέποντας ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω. Αὐτοὶ ὁμοιάζουσι στεφανοπλεκτάνας, πανοπλίας ἀρχαίας, προτομὰς ἀνθρωπίνους, καὶ τὸ σύνολον τοῦ σπηλαίου παρουσιάζει τὴν εἰκόνα μυστηριώδους ναοῦ, ὅπου εἰσήρχοντο οἱ ἱερεῖς διὰ νὰ ἐξερευνῶσι τὰς βουλὰς τῶν θεῶν καὶ ν' ἀκούωσι τὰς ἀποκρίσεις τῶν μαντείων.

Ὑπῆγον τελευταῖον νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ τεῖχος τοῦ Ὀδυσσέως, τὸ ὁποῖον μόνον δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι διασώζει ἴχνη ἀρχαιότητος. Κεῖται ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς τοῦ πρὸς τὸν Ὀπίσω–Ἀετὸν ἀνατείνοντος ὄρους. Ὑψοῦται ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης περίπου 400 πόδας. Τὸ ἐξωτερικὸν τειχοδόμημα διασώζει ὕψος, ἐκ διαλειμμάτων, ποῦ 15, ποῦ 12, καὶ ποῦ 10 ποδῶν, καὶ μῆκος ποῦ 40, ποῦ 15, καὶ ποῦ 10 ποδῶν. Εἶναι κτισμένον μὲ ριζοπέτρας 5 ἢ 4 ποδῶν μήκους, καὶ 2 ἢ 2 καὶ ἡμίσεως πλάτους, λατομημένας ἐκ τῶν ἰδίων λιθάκων τοῦ ὄρους, καὶ συνηρμοσμένας ὁμοῦ χωρὶς συναμμάτων.

Ἀπὸ τὰ σωζόμενα ἴχνη ἐξάγεται, ὅτι τὸ τειχοδόμημα τοῦτο εἶχε περίμετρον ἑνὸς περίπου τετάρτου τοῦ μιλίου. Εἰς τὸ ἐνδότερον μέρος αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους φαίνονται ἄλλα τειχοδομήματα περικυκλοῦντα μικρόν τι ἐπίπεδον ὡς 18, ἢ 20 τετραγωνικῶν ποδῶν τὴν ἐπιφάνειαν. Ἐκεῖ βλέπει τις ἐνσκαφὴν ἐπὶ τῆς ριζοπέτρας εἰργασμένην, κυκλοειδῆ τὸ σχῆμα, πλατεῖαν 10 ἢ 11 πόδας, βαθεῖαν 15, καὶ πλειότερον μάλιστα, ἐπειδὴ εἶναι χωμένη. Ἂν ἐζητεῖτο ὁ ἀληθὴς πυθμὴν, ἠδύνατο κατὰ πιθανολογίαν ν' ἀναγνωρισθῇ ἡ χρῆσις πρὸς τὴν ὁποίαν ἔγινεν ἡ λιθότομος ἐνσκαφή, καὶ ἡ ἀπαιτουμένη δαπάνη ἤθελεν εἴσθαι μικρά, ἐπειδή, διὰ τὴν ἐπὶ κορυφῆς τοῦ ὄρους ὑψηλὴν θέσιν της, δὲν ὑπῆρχον ὕλαι ἱκαναὶ νὰ τὴν γεμίσωσι. Κενόδοξος περιηγητὴς τῆς νήσου ἠθέλησε νὰ ἐγχαράξῃ τὸ ὄνομά του, ὡς νὰ εἶχε δικαίωμα νὰ ἀλλοιώσῃ τὰ τόσον ἱερὰ τῆς ἀρχαιότητος λείψανα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ διατηρῶνται ἀβλαβῆ διὰ τοὺς μεταγενεστέρους, ὡς ἀσφαλὴς χειραγωγία εἰς τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν λαῶν τὴν ἱστορίαν. Ὀλίγον ἀπώτερον ὑπάρχει ἑτέρα ἐνσκαφὴ ὡσαύτως λιθογλυμμένη ἐπὶ τῆς ριζοπέτρας, ἔχουσα σχῆμα καὶ πλάτος κοινοῦ φρέατος. Εἶναι δὲ πλήρης λίθων, ὥστε δὲν ἐμπορεῖ τις νὰ εἰκάσῃ ὁποία ἦτον ἡ χρῆσίς της. Μὲ φαίνεται ὅτι, ἂν αἱ δύο αὗται ἐνσκαφαὶ ἐκενόνοντο, καὶ ἀνεσκάπτετο ὅλον τὸ μικρὸν ἐκεῖνο ἐπίπεδον, ἤθελον βέβαια ἀνακαλυφθῆν ἀξιόλογα τινὰ μνημεῖα. Ἁρμοδιωτέρα πρὸς τὸ κτίριον τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ δοθῇ ἄλλη θέσις. Ἐντεῦθεν ἡ ὅρασις διοπτεύει ὅλην τὴν νῆσον τῆς Ἰθάκης, ὅλην τὴν Κεφαλληνίαν, τὰ ὄρη τῆς Ἠπείρου, καὶ τὴν Λευκάδα. Τοιουτοτρόπως ὁ Ἥρως, ὅστις ἦτο κύριος τῶν τόπων τούτων, εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὅλον τὸ κράτος του, καὶ καταβαίνων ἀπὸ τὸ τεῖχός του εὑρίσκετο μετ' ὀλίγας στιγμὰς εἰς τὸν αἰγιαλόν, καὶ εἰς ὀλιγώτερον παρὰ μίαν ὥραν εἰς τὴν γῆν τῆς Κεφαλληνίας.

Ἄλλα ἀρχαιότητος λείψανα δὲν ἠδυνήθην νὰ εὕρω. Τὸ ἔδαφος τῆς νήσου εἶναι γενικῶς λεπτόγεον, ἀλλ' ἐπιτήδειον πρὸς ἀμπέλους καὶ ἐλαιῶνας. Κάλλιστος εἶναι ὁ ἐκ τῆς Κορινθιακῆς σταφίδος ἐξαγόμενος οἶνος. Τὰ προϊόντα σιτηρὰ σπέρματα εἶναι ἱκανὰ εἰς τὴν τριμηνιαίαν καὶ ἐνίοτε ἑξαμηνιαίαν συντήρησιν τῆς νήσου. Τὸ δὲ ἔλαιον, γινομένης καὶ μικρᾶς ἐξαγωγῆς, ἐπαρκεῖ εἰς τὴν ἐτήσιον κατανάλωσιν. Οἱ κάτοικοι εἶναι φιλόπονοι, καὶ καλλιεργοῦσι τοὺς πεδινοὺς τόπους· καὶ εἰς

τὸ ὄρος, ὅπου δὲν ὑπάρχει εἰμὴ ὀλίγον φυτικὸν χῶμα, ἀντὶ σκυβάλων καὶ βάτων, φαίνονται ἄμπελοι καὶ ἐλαιῶνες.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου, καθ' ἃς ἔλαβον πληροφορίας, φθάνει εἰς δέκα περίπου χιλιάδας ψυχῶν. Τὰ ἐπικρατοῦντα ἔθιμα εἶναι κοινὰ μὲ τὰ τῆς νήσου μας, τὴν ὁποίαν καλῶς γνωρίζετε, ἐπειδὴ καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐνδύονται καὶ πολιτεύονται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, λαλοῦσι τὴν ἰδίαν διάλεκτον μὲ τὴν αὐτὴν προφορὰν, καὶ εἶναι φιλόξενοι.—ΙΟΝΙΟΣ ΑΝΘΟΛΟΓ.

ΑΓΡΟΙΚΟΥ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΓΛΑΣΚΟΥΟΝ.

Εἰς σύγγραμμά τι περὶ τῶν Δυτικῶν Νήσων τῆς Σκωτίας, ἐν ἔτει 1703 ἐκδοθὲν, ἱστορεῖται ἡ ἐπίσκεψις, τὴν ὁποίαν ἄγροικός τις ἐντόπιος τοῦ νησίου τῆς Ἁγ. Κίλδας ἔκαμεν εἰς τὴν πόλιν Γλάσκουον. Τὸ ἱστόρημα τοῦτο ὡς πολὺ περίεργον καὶ διασκεδαστικὸν καταχωροῦμεν ἐνταῦθα.

"Εἷς τῶν κατοίκων τῆς Ἁγ. Κίλδας, κρατημένος εἰς νησίδιόν τι ὑπὸ ἐναντίου ἀνέμου, κατεπείσθη νὰ συνοδεύσῃ τινὰς τῶν φίλων αὐτοῦ ἕως εἰς τὸ Γλάσκουον. Ἐξεπλάγη δὲ εἰς τὸ μῆκος τοῦ ταξειδίου καὶ τῶν μεγάλων ἐπικρατειῶν, ὡς αὐτὸς ἐνόμιζε, τουτέστι τῶν νήσων, τὰς ὁποίας παρέπλευσεν. Ἐκ τούτων ἡ μεγαλητέρα εἶχε μόνον εἰκοσιτεσσάρων μιλίων μῆκος· ἀλλ' ἐκεῖνος ἐστοχάζετο πόσον ὑπερέβαινον τὸ μικρὸν αὐτοῦ νησίδιον!

"Φθάσας εἰς τὸ Γλάσκουον, ἦτον ὡς ἄνθρωπος πεσὼν ἀπὸ τὰ νέφη εἰς νέον κόσμον, τοῦ ὁποίου ἡ γλῶσσα, τὰ ἔθιμα, κλπ., ἦσαν διόλου καινὰ πρὸς αὐτόν. Ποτὲ δὲν εἶχε φανταστῆ, ὅτι ἄνθρωποι ἠμπόρουν νὰ κατασκευάσωσι τόσον μεγάλους πετρίνους οἴκους· ὅσον δὲ περὶ τῆς λιθοστρωσίας τῶν ὁδῶν, ἐνόμιζεν ὅτι βέβαια ἦσαν ἐκ φύσεως τοιαῦται· διότι μεγάλως ἐδυσκολεύετο νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἄνθρωποι ἔλαβον τὸν κόπον νὰ ἐμπήξωσι πέτρας εἰς τὴν γῆν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ περιπατῶσιν. Ἔκθαμβος καὶ ἄλαλος ἔστεκεν εἰς τὴν θύραν τοῦ πανδοχείου· ὅτε δ' ἔβλεπεν ἅμαξαν μὲ δύο ἵππους, τὴν ἐστοχάζετο μικρὸν οἴκημα προσηρτημένον εἰς τὴν οὐρὰν αὐτῶν· ἀλλὰ περιεγέλα ὡς μωρὸν τὸν ἡνίοχον, ὅτι ἐκάθητο εἰς τόσον δύσκολον θέσιν, καὶ ὄχι ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ἵππου, ὅπου ἐφαίνετο εἰς αὐτὸν πολὺ ἀσφαλέστερον. Ὁ μηχανισμὸς τοῦ τροχοῦ τῆς ἁμάξης καὶ ἡ περιστροφὴ αὐτοῦ ἦσαν τὰ μεγαλήτερα ὅλων τῶν θαυμάτων.

"Ὅτε περιήρχετο τὰς ὁδοὺς, ἐπεθύμει νὰ τὸν βαστάζῃ τις ἀπὸ τὴν χεῖρα. Ἔμπορος δέ τις, ὁ ὁποῖος χάριν διασκεδάσεως ἐχειραγώγει κἄποτε αὐτὸν, ἠρώτησε τί ἐφρόνει περὶ τῆς πρωτευούσης ἐκκλησίας. Αὐτὸς δὲ ἀπεκρίθη ὅτι ἦτο μέγας βράχος, πλὴν εἰς τὴν Ἁγ. Κίλδαν ἦσαν τινὲς ὑψηλότεροι· ἀλλ' ὅτι δὲν εἶχέ ποτε ἰδεῖν ὡραιότερα σπήλαια· διότι οἱ στύλοι καὶ αἱ καμάραι, ἐφ' ὧν ἡ ἐκκλησία ἵσταται, ἔκαμαν αὐτὸν νὰ τὴν φανταστῆ σπήλαιον. Ὅτε δὲ τὸν ἔμβασαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐξεπλάγη ἔτι μᾶλλον, καὶ μετὰ θαυμασμοῦ τὰς χεῖρας ἀνυψώσας, ἠπόρει πῶς ἠδυνήθησαν νὰ κατασκευάσωσι τοιαύτην παμμεγέθη οἰκοδομὴν, τὴν ὁποίαν ὑπέθετεν ὡς τὴν μεγίστην ἐν τῷ κόσμῳ. Δὲν ἠμποροῦσε νὰ καταλάβῃ τί ἐχρησίμευον τὰ στασείδια· μεγάλως δ' ἐξεπλήσσετο εἰς τὰς ἐλαίας, τὰς ὁποίας αἱ γυναῖκες ἐφόρουν, καὶ τὰς ἐνόμιζεν ἐξανθήματα· τὰ ἐνώτια τὸν ἐφαίνοντο γελοιωδέστατα· τὰς φενάκας περιεγέλα ἰσχυρῶς, πολὺ δὲ μᾶλλον τὴν ἐπ' αὐτῶν κόνιν. Περὶ τῶν ὅσοι ἐφόρουν προσωπίδας (ἀγνοῶν ἂν ἦσαν ἄνδρες ἢ γυναῖκες) ἐφαντάζετο ὅτι ἦσαν κακοῦργοι, μὴ τολμῶντες νὰ δείξωσι τὸ πρόσωπόν των. Ἐν συντομίᾳ, κατέκρινεν ὡς περιττὸν πᾶν ὅ,τι δὲν εἶχεν ἰδεῖν εἰς τὴν πατρίδα του. Μετ' ἐκπλήξεως ἐθεώρει πᾶν τὸ εἰς αὐτὸν καινοφανές. Ὅτε ἤκουσε τοὺς κώδωνας τῆς ἐκκλησίας σημαίνοντας, ἐκυριεύθη ἀπὸ τρόμον, ὡς νὰ εἶχε ταραχθῆν τὸ σύστημα ὅλου τοῦ κόσμου. Δὲν ἐνόμιζεν ὅτι ὑπῆρχον εἰς τὴν οἰκουμένην τοσοῦτοι ἄνθρωποι, ὅσους ἔβλεπεν εἰς τὸ Γλάσκουον· καὶ ἦτον εἰς αὐτὸν μέγα μυστήριον μὲ ποῖον ἄραγε σκοπὸν συνεκατοίκουν τόσοι εἰς ἕνα τόπον. Ἠπόρει πόθεν καὶ τίνι τρόπῳ ἐπρομηθεύετο ζωοτροφίας τοσαύτη πληθύς· ὅτε δ' ἔβλεπε μεγάλα ψωμία, δὲν διέκρινεν ἂν ἦτον ἄρτος, πέτρα, ἢ ξύλον. Ἐθαύμαζε ποῦ εὕρισκον τόσον ζύθον, διότι κἀνένα δὲν ἔβλεπε νὰ πίνῃ νερόν. Δὲν ἠμπόρει νὰ καταλάβῃ πῶς ἔκαμνον τὰ ὡραῖα των φορέματα· πλεκταὶ περικνημίδες ἐφαίνοντο εἰς αὐτὸν μέγα θαῦμα· διότι εἰς τὴν πατρίδα του τὰς ἔκαμνον κόπτοντες πανία καὶ συρράπτοντες αὐτά. Τὸ ἔκρινεν ἀνόητον νὰ φορῶσιν αἱ γυναῖκες μεταξωτὰ, ὡς πολὺ ἀνοίκεια εἰς τὰς προσποιουμένας ὅτι ὀπωσοῦν εἰργάζοντο. Τοὺς πόδας τῶν γυναικῶν ἐστοχάζετο ἄλλου σχήματος παρὰ τοὺς τῶν ἀνδρῶν, ἐξ αἰτίας τοῦ διαφορετικοῦ σχήματος τῶν πεδίλων. Ποσῶς δὲν ἐνέκρινε τὰς πτέρνας τῶν ὑπ' ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν φορουμένων πεδίλων· ὅτε δὲ παρετήρησε πέταλα καρφονόμενα εἰς τοὺς πόδας ἵππου, ἐξεκαρδίσθη ἀπὸ τὸν γέλωτα, νομίσας τοῦτο ἀφ' ὅσα ποτὲ εἶδε τὸ πλέον ἀξιοκατάκριτον. Ὑπερεπεθύμει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ θερμῶς ηὔχετο ν' ἀξιωθῆ καὶ αὐτὴ ζύθου, ῥακίου, καπνοῦ, καὶ σιδήρου, ὡς τὸ Γλάσκουον."

Οἱ βοσκοὶ τῆς Ἱσπανίας εἶναι εὔρωστοι, ἐγκρατεῖς ἄνδρες. Στερημένοι ἀπ' ὅλα τὰ μέσα τῆς εὐζωΐας, ὀκτὼ μῆνας τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκτεθειμένοι εἰς τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας καὶ τὸν παγετὸν τῆς νυκτὸς, κακῶς τρεφόμενοι, καὶ πολλάκις χειρότερον ἐνδυόμενοι, κατάλυμα συνήθως ἔχοντες τὴν ἐρημίαν, τὸν βράχον δὲ προσκεφάλαιον, καὶ μόνους συντρόφους τοὺς σκύλους των, τί ἀπολαμβάνουν ὕστερον ἀπὸ τοσαύτας κακοπαθείας; Ἑκατὸν δίστηλα ἐτησίως οἱ ἀρχιποιμένες, καὶ τὸ τεταρτημόριον οἱ ὑπάλληλοι.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΑΓΝΟΙΑΣ

Ο ΥΨΙΣΤΟΣ Δημιουργὸς μᾶς ἐχάρισε νοητικὰς δυνάμεις, δι' ὧν νὰ ἀνακαλύπτωμεν τὰς ἀληθείας, αἵτινες ἢ ἀναγκαίως ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἡμετέραν εὐδαιμονίαν, ἢ ὁπωσδήποτε συντείνουν εἰς τὰς χρείας ἡμῶν καὶ τὴν εὐζωΐαν. Πολλὰς ἐκ τῶν χρησιμωτάτων ἀληθειῶν ἀνακαλύπτομεν διὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου μόνον, καὶ χωρὶς πείρας· ἀλλ' εἰς τὰ κοσμικὰ πράγματα, τὸ μεγαλήτερον μέρος τῶν γνώσεών μας, καὶ μάλιστα τὸ πρακτικὸν, καὶ τὸ συντεῖνον εἰς τὸ νὰ μᾶς δεικνύῃ τὰ καλήτερα μέσα τοῦ ἐπαυξάνειν τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὰ συμφέροντα ἡμῶν, γενικῶς προέρχεται ἐκ τῆς πείρας.

Ὡς πρὸς τὰς ἐνεργείας τῶν νόμων τῆς φύσεως, ἡμεῖς ἄλλο τι σχεδὸν δὲν γνωρίζομεν παρὰ γ ι ν ό μ ε ν α, ἢ τὰ ἀ π ο τ ε λ έ σ μ α τ α αἰτιῶν· διότι αἱ αἰτίαι τῶν τοιούτων ἀποτελεσμάτων εἶναι κεκρυμμέναι ἀπὸ ἡμᾶς, ἢ ὑπὲρ τὰ ὅρια τῶν νοητικῶν μας δυνάμεων. Ὁ Δημιουργὸς μᾶς ἐπροίκισε μὲ δυνάμεις τοῦ ἐννοεῖν, τοῦ ἐνθυμεῖσθαι, καὶ τοῦ μεταχειρίζεσθαι ἐπ' ἀγαθῷ τοιαῦτα γινόμενα καὶ συμβαίνοντα, ὁποῖα μᾶς εἶναι ἀναγκαιότερα ἢ χρησιμώτερα πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς, ἐξασφάλισιν τῆς ὑγείας, καὶ ἐπέκτασιν τῶν κοσμικῶν μας συμφερόντων· ἀλλ' ἔκρινε νὰ διαφυλάξῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν γνῶσιν τῶν αἰτιῶν τῶν τοιούτων γινομένων, καὶ τοῦ τρόπου δι' οὗ παράγονται τὰ ἀποτελέσματα.

Γνωρίζομεν ἐκ καθημερινῆς παρατηρήσεως, ὅτι ἀπὸ τὸν ἥλιον ἐξέρχεται τὸ φῶς καὶ ἡ θερμότης· ἀλλὰ δὲν γνωρίζομεν πῶς, καὶ διὰ τίνος δυνάμεως, αἱ ἀκτῖνές του ἀποπέμπονται εἰς τὴν γῆν καὶ τοὺς ἄλλους πλανήτας· οὔτε δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν πῶς αἱ ἀκτῖνες γεννῶσι τὴν θερμότητα. Ἡ γνῶσις τοῦ ὅτι αἱ ἀκτῖνες παράγουσι θερμότητα, εἶναι τὸ μόνον εἰς ἡμᾶς ἀναγκαῖον.

Γνωρίζομεν ὅτι τὸ ὕδωρ ἀνυψοῦται εἰς τὸν ἀέρα διὰ τῆς ἐξατμίσεως, ὅτι ἐνίοτε συμπυκνοῦται εἰς νέφη, καὶ ὅτι τέλος πίπτει ἐν εἴδει βροχῆς καὶ χιόνος· ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα οὔτε νὰ ἴδωμεν, οὔτε νὰ καταλάβωμεν ἐντελῶς, πῶς αἱ μεταβολαὶ αὗται γίνονται.

Γνωρίζομεν διὰ παρατηρήσεως ὅτι τὰ φυτὰ βλαστάνουν ἀπὸ τὴν γῆν· ὅτι μεγαλύνονται, δίδουσι τοὺς ἰδίους αὐτῶν καρποὺς, ἀκμάζουσι χρόνον τινὰ, ἔπειτα παύουν ν' αὐξάνωσι, καὶ μετ' ὀλίγον ξηραίνονται καὶ χάνονται. Ἀλλὰ πόσον ὀλίγον καταλαμβάνομεν πῶς γίνονται ὅλα ταῦτα! Ποία δύναμις ἀνυψοῖ καὶ βάλλει τὸν χυλὸν εἰς κυκλοφορίαν; καὶ πῶς τὸ ὑγρὸν τοῦτο μεταβάλλεται εἰς ξύλον;

Παρατηροῦμεν ὅτι ἕκαστον φυτὸν παράγει εἶδός τι σπόρου, ὅστις ἀνεξαιρέτως παράγει ταὐτοειδὲς φυτόν. Κατὰ τοῦτο δὲν συμβαίνουσι ποτὲ λάθη. Τὸ ἀμύγδαλον παράγει ἀμυγδαλέαν, καὶ τὸ κάστανον καστανίαν. Τὰ γινόμενα ταῦτα ὅλοι γνωρίζομεν· ἀλλὰ τοὺς νόμους, καθ' οὓς ἐνεργοῦνται, δὲν κατανοεῖ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα.

Βλέπομεν ἐκ τούτων τὴν ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Δημιουργοῦ, καθότι ἔκαμε τοὺς νόμους τῆς φύσεως ἀμετατρέπτους. Ἂν οἱ τοιοῦτοι νόμοι ὑπέκειντο εἰς μεταβολὰς, ἠθέλομεν εἶσθαι ἀβέβαιοι τί ἔμελλε νὰ προκύψῃ ἀπὸ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ φυτὸν, καὶ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν σπόρον. Πόσον δὲ ἀθλία ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἡμετέρα κατάστασις, ἂν δὲν ἐγνωρίζομεν μετὰ βεβαιότητος ὅτι ὁ σῖτος ἔμελλε νὰ φέρῃ σῖτον, καὶ ἡ κριθὴ κριθήν. Ἀλλὰ παρατηροῦντες τὴν σταθερότητα τῶν νόμων τοῦ φυτικοῦ βασιλείου, μετὰ βεβαιότητος προβλέπομεν καὶ ἀπολαμβάνομεν καθαυτὸ ἐκεῖνα, ὅσα πρὸ πάντων μᾶς χρειάζονται.

Μὲ τὴν αὐτὴν σχεδὸν βεβαιότητα ἐμποροῦμεν νὰ μετατρέπωμεν τοὺς καρποὺς τῆς γῆς εἰς τὰ πρὸς εὐζωΐαν συντείνοντα. Γνωρίζομεν ὅτι τὸ ἄλευρον, ὅταν βραχῇ, καὶ ἀναβῇ διὰ τῆς προζύμης, καὶ ὑποβληθῇ εἰς θερμότητα, ἀποτελεῖ ἄρτον, οὐσίαν ὑγιεινοτάτην. Τοὺς νόμους τῆς προζύμης καὶ τῆς θερμότητος δὲν δυνάμεθα ἐντελῶς νὰ ἐννοήσωμεν· ἀλλὰ γνωρίζομεν τὰ ἀποτελέσματα, καὶ τοῦτο μᾶς ἀρκεῖ.

Ἐκ πείρας διδασκόμεθα, ποῖα φυτὰ εἶναι ὑγιεινὰ καὶ καλὰ πρὸς τροφήν. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον μανθάνομεν ὅτι φυτά τινα χρησιμεύουν πρὸς ἴασιν ἀσθενειῶν, ἄλλα δὲ εἶναι δηλητήρια, καὶ βλαπτικὰ εἰς τὴν ὑγείαν, καὶ, ἂν εἰσέλθωσιν εἰς τὸν στόμαχον, θανατηφόρα. Ἀλλὰ τὴν φύσιν τῶν ἰδιοτήτων, ἢ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐνεργοῦσι, δὲν γνωρίζομεν ἄλλως πως εἰμὴ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων. Τὰ ἰδιαίτερα σχήματα τῶν συστατικῶν μορίων τῆς ὕλης εἶναι ἀόρατα· καὶ ἂν αἱ ποιότητες ἑκάστου φυτοῦ προέρχωνται ἀπὸ τὸ σχῆμα τῶν στοιχείων αὐτοῦ, ἢ ἀπ' ἄλλας περιστάσεις, τοῦτο εἶναι εἰς ἡμᾶς διόλου ἀπόκρυφον.

Γνωρίζομεν ἐκ πείρας, ὅτι οἱ στόμαχοι τῶν ζώων ἔχουσι τὴν δύναμιν τοῦ διαλύειν κρέας καὶ φυτὰ, καὶ τοῦ προπαρασκευάζειν αὐτὰ εἰς τροφὴν τοῦ σώματος. Γνωρίζομεν ὅτι αἱ οὐσίαι αὗται μεταβάλλονται πρῶτον εἰς μαλακόν τι, καλούμενον χ υ μ ό ν· ἔπειτα δὲ διά τινος ἄλλης μεθόδου σχηματίζεται ὁ χ υ λ ὸ ς, οὐσία τις γαλακτώδης· αὕτη δὲ, δι' ἄλλων πάλιν μεταβολῶν, μετατρέπεται εἰς αἷμα ἢ τροφὴν τῆς σαρκός. Ἀλλ' ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἐνεργοῦνται αἱ μεταβολαὶ αὗται, εἶναι ἀόρατος εἰς τὴν ἀνθρωπίνην παρατήρησιν.

Φυτά τινα ἔχουσιν ἡδεῖαν γεῦσιν, καὶ ἄλλα πικρὰν ἢ ὄξυνον· ἀλλ' ὁποῖόν τι ἰδιαίτερον γεννᾷ τὰς ποιότητας ταύτας, παντάπασιν ἀγνοοῦμεν. Ὡσαύτως εἶναι ἀδύνατον εἰς ἡμᾶς νὰ διακρίνωμεν τὴν ἰδιαιτέραν κατασκευὴν τῶν μορίων τῶν φυτῶν, ἀφ' ἧς ἐξαρτᾶται ἡ σταθερότης, ἡ διάρκεια, ἢ τὸ χρῶμά των.

Γνωρίζομεν ὅτι τὸ ὕδωρ εἶναι ἡ κυριωτέρα τροφὴ τῶν φυτῶν· ἀλλὰ τίνι τρόπῳ τὸ ῥευστὸν τοῦτο μετατρέπεται εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ φυτοῦ, ἀγνοοῦμεν. Ἡ μέθοδος εἶναι βραδεῖα καὶ ἀόρατος. Γνωρίζομεν ἐκ πείρας, ὅτι ὁ ἀὴρ καὶ τὸ φῶς ἀπαιτοῦνται πρὸς τελειοποίησιν τῶν περισσοτέρων φυτῶν· ἀλλὰ πῶς αἱ οὐσίαι αὗται μεταβάλλονται, καὶ συνενοῦνται μὲ τὴν οὐσίαν τῶν φυτῶν, εἴμεθα ὅλως ἀνίκανοι νὰ ἀνακαλύψωμεν.

Παρατηροῦμεν ὅτι σώματα, τοῦ ἀέρος βαρύτερα, πίπτουν εἰς τὴν γῆν, ἂν ὑψωθῶσι καὶ δὲν ὑποστηρίζωνται. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἀποδίδομεν εἰς τὴν ἕλξιν τῆς γῆς, ἢ τὴν βαρύτητα. Καλοῦμεν δὲ μὲ τὰς λέξεις ταύτας τὸ νομιζόμενον αἴτιον· ἀλλὰ περὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ αἰτίου δὲν γνωρίζομεν τίποτε.

Μανθάνομεν ἐκ παρατηρήσεως ὅτι οὐσίαι τινὲς εἶναι καύσιμοι, τουτέστιν, ἂν πῦρ βαλθῇ εἰς αὐτάς, ἀνάπτουν καὶ ἀναλίσκονται. Τοῦτο ἀρκεῖ πρὸς ἡμετέραν ἀσφάλειαν, εἴτε καταλαμβάνομεν τὴν φύσιν τοῦ καλουμένου πυρός, εἴτε ὄχι.

Γνωρίζομεν ἐκ παρατηρήσεως καὶ πείρας, ὅτι ἡ χρῆσις τῶν ἀπεσταλαγμένων πνευμάτων βλάπτει τὸ σῶμα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, καὶ ὅτι πολλάκις ἐπιφέρει ἀσθένειαν καὶ πρόωρον θάνατον. Ταῦτα δὲν εἶναι μὲν βέβαια ἀποτελέσματα, πλὴν κοινά, καὶ διὰ τοῦτο πιθανά. Ἐὰν λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι δίδωνται εἰς τὸ πίνειν, ἐν γνώσει κινδυνεύουν νὰ ὑποπέσωσιν εἰς τὰ εἰρημένα δεινά.

Ἡ τροφὴ ἀπαιτεῖται πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς δυνάμεως. Περὶ τῆς ἀρκούσης ποσότητος, πρέπει ἕκαστος νὰ κρίνῃ δι' ἑαυτόν. Ἀλλὰ μανθάνει ἐκ πείρας ὅτι πολλὰ μεγάλη ποσότης τροφῆς, λαμβανομένη εἰς τὸν στόμαχον, ἐνοχλεῖ καὶ καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ἀνίκανον πρὸς ἔργον ἢ ἀπόλαυσιν. Ὁ φρόνιμος δὲ, γνωρίζων ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα, ἐγκρατεύεται· ἀλλ' ἂν θεραπεύῃ μὲ ὑπερβολὴν τὴν ὄρεξίν του, εἶναι αὐτὸς ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἐνόχλησιν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ὑποφέρῃ. Ἑαυτὸν μόνον δύναται νὰ ψέγῃ διὰ τὰς συνεπείας τῆς ἀπὸ τὸν κανόνα τοῦ καθήκοντος παραδρομῆς.

Τὸ ζωϊκὸν βασίλειον γέμει ἀπὸ μυστήρια ὄχι ὀλιγώτερον τοῦ φυτικοῦ. Εἰς τὴν σωματικὴν σύστασιν τῶν ζώων βλέπομεν πάμπολλα θαύματα, ἐξαιρέτως δὲ εἰς τὴν μορφὴν καὶ διάταξιν τῶν ζωτικῶν μερῶν. Γνωρίζομεν ὅτι ἡ ἀναπνοὴ, καὶ ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος, εἶναι οὐσιώδη πρὸς τὸ ζῆν· ταῦτα δ' ἐνεργοῦνται χωρὶς κάμμίαν προσπάθησιν ἐκ μέρους μας. Ἀλλὰ μολονότι γνωρίζομεν τὰ ὄργανα—τοὺς πνεύμονας οἱ ὁποῖοι δέχονται τὸν ἐμπνεόμενον ἀέρα, καὶ τὴν καρδίαν ἥτις δέχεται καὶ ὠθεῖ τὸ αἷμα διὰ τῶν ἀρτηριῶν εἰς πᾶν μέρος τοῦ σώματος, μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἐμποροῦμεν ἐντελῶς νὰ ἐννοήσωμεν τὴν αἰτίαν, ἥτις διατηρεῖ ὅλην τὴν μηχανὴν εἰς κίνησιν, ἀπὸ τῆς νηπιακῆς μέχρι τῆς γεροντικῆς ἡλικίας.

Τὰ τεράστια τῆς ἑξαισίου ταύτης κατασκευῆς παραπολὺ μεγαλύνονται, ὁπόταν στοχασθῶμεν τὸν σύνδεσμον ὅστις ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ νοὸς ἢ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Ἡ ψυχὴ, ἢ τὸ πνευματικὸν μέρος τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι τὸ διανοούμενον καὶ συλλογιζόμενον. Περὶ τοῦ τί ἐστιν ἡ ψυχὴ δὲν γνωρίζομεν τίποτε. Μόνον τὰς ἐνεργείας ἢ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς γνωρίζομεν. Διανοούμεθα, συλλογιζόμεθα, κρίνομεν, βουλόμεθα, ἢ σχηματίζομεν ἀποφάσεις, αἵτινες ἄγουν ἡμᾶς εἰς πράξεις· ἀλλὰ τίνι τρόπῳ ἡ βούλησις, ἤτοι μία πρᾶξις τοῦ πνευματικοῦ ἡμῶν μέρους δύναται νὰ ἐπενεργῇ εἰς τοὺς μυῶνας, ὥστε νὰ ἐπιφέρῃ κίνησιν, διόλου ἀγνοοῦμεν.

Δικαίως ἐμπορεῖ τις νὰ ἐκπλήσσεται εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς ὁράσεως. Στρέφομεν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἐν ἀκαρεῖ βλέπομεν ἀναρίθμητα πέριξ ἡμῶν ἀντικείμενα, καὶ εἰς διαφόρους ἀποστάσεις· βλέπομεν ἀντικείμενα κινδυνώδη πλησιάζοντα, καὶ φεύγομεν αὐτά· βλέπομεν πράγματα χρειαζόμενα, καὶ διευθυνόμεθα πρὸς αὐτά· ἐξανοίγομεν ἀντικείμενα εὐφρόσυνα, καὶ θεωροῦμεν αὐτά· ῥίπτομεν βλέμμα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ εἰς μίαν στιγμὴν ἀνακαλύπτομεν τὸ σχῆμα καὶ τὸ χρῶμα κόσμων, ἑκατομμύρια μιλίων μακράν· ἐν ἀκαρεῖ διατρέχομεν τοὺς οὐρανοὺς, καὶ προσηλούμεθα εἰς τὰ ἐκπληκτικὰ θαύματα τῆς δημιουργίας.

Ἔτι ταχύτερος εἶναι ὁ διαλογισμός. Κλείομεν τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀλλ' αἱ ἰδέαι ἀπωτάτων κόσμων φυλάττονται εἰς τὸν νοῦν· οἱ διαλογισμοί μας ἐν ἀκαρεῖ ἀναβαίνουν ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν ἥλιον ἢ μακρυνωτέρους ἀστέρας· ἐν ἀκαρεῖ πάλιν ἀνακαλούμενοι, προσηλοῦνται ἐπὶ δένδρου εἰς τὸ πλάγιόν μας, ἢ ἐπὶ αἰλούρου εἰς τοὺς πόδας ἡμῶν ῥογχάζοντος· πάραυτα ἑπομένως ἵπτανται εἰς ὄρος ἢ ποταμὸν ἐπὶ τῶν περάτων τῆς οἰκουμένης. Τοιαῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἀόρατον, ἀλλ' ἀεικίνητον ὄν, ἡ ψυχὴ, ἢ τὸ πνευματικὸν μέρος τοῦ ἀνθρώπου.

Τὰ πλειότερα ζῶα ἔχουν τὰς αὐτὰς αἰσθήσεις ὁποίας τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ εἰς πολλὰ μάλιστα ἐξ αὐτῶν αἱ αἰσθήσεις εἶναι πολὺ ὀξύτεραι παρὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἡ ὀσφρησις τοῦ κυνὸς ἐνισχύει αὐτὸν ν' ἀκολουθῇ τὰ ἴχνη τοῦ κυρίου του εἰς ὁποιανδήποτε ἀπόστασιν· ἡ ὅρασις τοῦ ἀετοῦ ἢ τοῦ ἱέρακος ἀνακαλύπτει τὸ θήραμα εἰς αὐτὸν ἐκ τοῦ ἀνωτάτου ὕψους. Τὸ λογικὸν προσέτι τῶν κτηνῶν, καίτοι πολὺ μᾶλλον περιωρισμένον παρὰ τὸ τοῦ ἀνθρώπου, δὲν εἶναι ὀλιγώτερον θαυμάσιον. Ὁ ἵππος καὶ ὁ βοῦς ἔχουσι τὴν δύναμιν ταύτην ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δύνανται νὰ μανθάνωσι καὶ νὰ ἐνθυμῶνται πᾶν τὸ ἀναγκαῖον εἰς προφύλαξιν ἀπὸ κινδύνους, καὶ νὰ πράττωσιν ὅ,τι ὁ κύριος αὐτῶν τὰ διορίζει. Τὸ ἔνστιγμα εἶναι δύναμις, ἥτις, χωρὶς τὸ μέσον τοῦ συλλογίζεσθαι, διευθύνει τὸ ζῶον, μὲ ἀλάνθαστον βεβαιότητα, εἰς τὸ ἐκλέγειν τὴν ἁρμόδιον αὐτοῦ τροφὴν· τὰ δὲ ἄγρια ζῶα, τὰ μὴ εὑρισκόμενα ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἀνθρώπου, διευθύνει ἀναμαρτήτως ἡ δύναμις αὕτη εἰς τὸ προβλέπειν τροφὴν, καὶ εἰς τὸ εὑρίσκειν ἢ σχηματίζειν τόπον σκέπης, καὶ φωλεὰν ἢ κατάλυμα διὰ τὰ νεογνά των. Εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν νεογνῶν φροντίδα, τὰ ζῶα δεικνύουσι τὴν αὐτὴν στοργὴν καὶ πρόνοιαν, ὁποίαν τὸ ἀνθρώπινον γένος· εἰς δὲ τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῶν μάχονται μὲ τὴν ἀνδρείαν τοῦ τολμηροτάτου ἥρωος.

Ἐὰν τὸ ζωϊκὸν καὶ τὸ φυτικὸν βασίλειον, ἐν τῷ μέσῳ

τῶν ὁποίων ἀναστρεφόμεθα πᾶσαν ὥραν τῆς ζωῆς ἡμῶν, γέμωσιν ἀπὸ ἀκατανόητα μυστήρια, πῶς ἐμπορεῖ νὰ μᾶς φαίνεται παράξενον ὅτι ὑπάρχουσί τινα ἀκατανόητα ὡς πρὸς τὴν ὕπαρξιν τοῦ Ὑπερτάτου Ὄντος καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ; Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν κλίσιν ν' ἀντιφάσκωσιν εἰς τὰ τῆς θρησκείας μυστήρια, καὶ ν' ἀποβάλλωσι τινὰ τῶν δογμάτων τῆς ἀποκαλύψεως, ἐπειδὴ δὲν ἐμποροῦν νὰ τὰ ἐννοήσωσιν. Ἀλλὰ πρὶν οἱ ἄνθρωποι ἀρνηθῶσι τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀποκαλύψεως ἔνεκα τῶν μυστηρίων αὐτῆς, ὀφείλουν ν' ἀρνηθῶσιν ὅτι δύνανται, δι' ἐνεργείας τῆς βουλήσεως, νὰ κινήσωσι τὸν πόδα ἢ νὰ ὑψώσωσι τὸν βραχίονα· καθότι ἐπίσης ἀδυνατοῦν νὰ ἐννοήσωσι τὴν ἐνέργειαν τῆς βουλήσεως ἐπὶ τῶν μυώνων, καὶ τὴν ὕπαρξιν καὶ τὰς ἰδιότητας τοῦ Θεοῦ.

Πάντοτε ὑπῆρξαν ἄνδρες, καλούμενοι φιλόσοφοι, οἵτινες ἐζήτησαν νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς τὰ μυστικὰ τῆς δημιουργίας, καὶ νὰ διακρίνωσιν ὅσα ὁ Θεὸς σκοπὸν εἶχε νὰ φυλάττῃ κεκρυμμένα, ἢ ὅσα οἱ ἄνθρωποι ἀδυνατοῦν νὰ ἐννοήσωσι. Φιλόσοφός τις γράφει βιβλίον, διὰ ν' ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἔχομεν ἐμφύτους ἰδέας, ἢ ἀρχάς· τουτέστιν, ὅτι δὲν ἔχομεν ἰδέας πρὶν γεννηθῶμεν, ἢ ὅτι αἱ ἰδέαι δὲν γεννῶνται μεθ' ἡμῶν· ἀλλ' ὅτι παράγομεν ὅλας ἡμῶν τὰς ἰδέας ἀπὸ τὴν αἴσθησιν καὶ τὴν σκέψιν. Ἄλλος συγγραφεὺς κάμνει βιβλίον διὰ ν' ἀναιρέσῃ τὰς δοξασίας ταύτας. Κατ' ἀλήθειαν δὲν ἔχομεν βέβαιά τινα μέσα πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου· καὶ ἂν εἴχομεν, ἡ λύσις δὲν ἤθελεν ἐπιφέρειν πρακτικόν τι ὄφελος.

Οἱ φιλόσοφοι γράφουν εἰς πλάτος περὶ τῆς προσωπικῆς ταυτότητος, προσπαθοῦντες νὰ δείξωσι διὰ τίνων μέσων γνωρίζομεν σήμερον ὅτι εἴμεθα οἱ αὐτοὶ ὁποῖοι καὶ χθές. Αὕτη εἶναι ἀνωφελὴς ἔρευνα, τοὐλάχιστον καθόσον ἀφορᾷ τὴν ἀνθρωπότητα ἐν γένει. Τὸ ἀληθὲς εἶναι, ὅτι ἔχομεν δύναμιν, δεδομένην εἰς ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ, δι' ἧς ἕκαστος γνωρίζει μετὰ βεβαιότητος ὅτι εἶναι τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον τώρα, ὁποῖον καὶ πρότερον καθ' οἱονδήποτε καιρόν. Ἐὰν ὑποσχεθῇ τις νὰ νυμφευθῇ μίαν γυναῖκα, ἢ νὰ πληρώσῃ μίαν ὁμολογίαν εἰς τὸ τέλος ἑξήκοντα ἡμερῶν, ὁπόταν ἡ προθεσμία φθάσῃ, γνωρίζει ὅτι εἶναι τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον τὸ ὁποῖον ἔκαμε τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ ποτὲ δὲν ἀμφιβάλλει περὶ τούτου.

Ταὐτοτρόπως πολλοὶ συνέγραψαν βιβλία περὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀνθρωπίνου βουλήσεως, ζητοῦντες νὰ ἐξακριβώσωσι μέχρι πόσου ἡ βούλησις τοῦ ἀνθρώπου κρέμεται ἀπὸ τὴν ἑκούσιον αὐτοῦ προαίρεσιν, ἢ ἀπὸ περιστάσεις μὴ εἰς αὐτὸν ὑποκειμένας. Ἀλλὰ καὶ χωρὶς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου, ἔχομεν συνείδησιν ἢ γνῶσίν τινα ἐσωτερικὴν ὅτι εἴμεθα ἐλεύθεροι νὰ ἐκλέγωμεν τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ πονηρόν· ὥστε εἴμεθα ἔνοχοι ἂν πράττωμεν ὅ,τι γνωρίζομεν κακόν. Τὴν συνείδησιν ταύτην μᾶς ἔδωκεν ὁ πάνσοφος Δημιουργὸς, διὰ νὰ κανονίζωμεν τὴν ἡμετέραν ἐκλογὴν, καὶ ν' ἀποτρεπώμεθα τοῦ ἁμαρτάνειν διὰ τοῦ φόβου τῆς ποινῆς.

Ὑπόθες ὅτι φιλόσοφός τις ἐζήτει νὰ ἀνακαλύψῃ κατὰ τίνας ἰδιαιτέρους τρόπους ἐσχημάτισεν ἡ φύσις τὰς γλώσσας τῶν διαφόρων ζώων, ὥστε νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν, διατί ἄλλα μὲν ζῶα τρώγουσι μόνον κρέας, ἄλλα δὲ μόνον χόρτα. Ἠδύνατο παχὺν τόμον νὰ συγγράψῃ περὶ τούτου, καὶ νὰ πληρώσῃ αὐτὸν ἀπὸ εἰκασίας, ἀλλὰ πιθανὸν ὅτι ἤθελεν ἀποτύχειν τοῦ σκοποῦ του, καὶ οὐδέποτε ἀνακαλύψειν τὰ αἴτια τῶν διαφόρων εἰς διάφορα ζῶα γεύσεων. Καὶ ἂν ἐπετύγχανε δὲ, ποσῶς δὲν ἤθελον χρησιμεύσειν αἱ ἀνακαλύψεις του· διότι ἡ παρατήρησις καὶ ἡ πεῖρα μᾶς δίδουν ὅλας τὰς περὶ τούτου χρειώδεις γνώσεις.

Ἡ ἀληθὴς σοφία τῶν ἀνθρώπων εἶναι νὰ ταπεινοφρονῶσι· νὰ καταγίνωνται εἰς τὸ μανθάνειν τὸ χρήσιμον καὶ τὸ πρακτικὸν εἰς τὰ τοῦ βίου, καὶ τὸ ἀναγκαῖον πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς τοῦ Δημιουργοῦ εὐνοίας. Τὸ κύριόν μας ἔργον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον πρέπει νὰ ἦναι ἡ τῆς εὐζωΐας ἀπόκτησις· τὸ ν' ἀποφεύγωμεν τὰ δεινὰ καὶ τὰ βάσανα τῆς ζωῆς, ὅσον τὸ δυνατόν· νὰ ἤμεθα καλοὶ ἡμεῖς αὐτοὶ, καὶ νὰ κάμνωμεν καλὸν εἰς ἄλλους· καὶ συμμορφούμενοι μὲ τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ζωὴν ταύτην, νὰ προετοιμασθῶμεν εἰς ἀπόλαυσιν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. "Ἀρχὴ σοφίας, φόβος Κυρίου·" χωρὶς δὲ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ἢ τὴν ἀληθινὴν εὐσέβειαν, ὅλαι αἱ τέχναι, καὶ αἱ ἐπιστῆμαι, καὶ αἱ γνώσεις, δὲν συνιστῶσι τὴν ἀληθινὴν σοφίαν.

ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΑΣ.

Ἑκαστη πρᾶξις εἶναι πονηρὰ ἢ ἀγαθὴ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ συμφώνως μὲ τὸν σκοπὸν, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ πράττων ἀποβλέπει. Καθὼς ὁ ἄνθρωπος στοχάζεται εἰς τὴν καρδίαν του, τοιοῦτος εἶναι, λέγει ὁ Σολομών. "Ἂν ἔχῃ πονηροὺς σκοποὺς, αἱ πράξεις του θέλουν εἶσθαι πονηραί· διότι αἱ πράξεις εἶναι οἱ καρποὶ τῶν στοχασμῶν μας· ἂν, ἐξ ἐναντίας, οἱ σκοποὶ καὶ τὰ βουλεύματά του ἦναι θεάρεστα, θέλουν εἶσθαι ὁμοίως καὶ αἱ πράξεις του. "Πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ."

Ὅταν ἔχωμεν ἐνάρετα βουλεύματα καὶ καθαροὺς στοχασμοὺς, γίνονται θεάρεστοι αἱ κοινότεραι πράξεις μας· ἀλλὰ χωρὶς τοιαύτην ἐσωτερικὴν καθαρότητα, αἱ καλήτεραι πράξεις μας, καὶ αὐτὴ μας ἡ θρησκευτικὴ λατρεία, ἀπαρέσκουν εἰς τὸν Θεὸν ἐκεῖνον, ὅστις βλέπει μόνον τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μᾶς διδάσκει ὅτι χρεωστοῦμεν ν' ἀποβλέπωμεν εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ εἰς πᾶν ὅ,τι καὶ ἂν πράττωμεν, ἀκόμη καὶ τρώγοντες καὶ πίνοντες. Ἐὰν φυλάττωμεν τὸν κανόνα τοῦτον, πᾶσα πρᾶξις φυσικὴ γίνεται θρησκευτικὴ, καὶ ὁσάκις καθίζομεν εἰς τὴν τράπεζαν, προσ-

φέρομεν λατρείαν εἰς τὸν Ὕψιστον. Καὶ δὲν ἐπλάσθη ἄραγε ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ εὐγενὲς τοῦτο τέλος; Δύναταί τις νὰ φανταση ὅτι ἐδημιουργήθη κατ' εἰκόνα Θεοῦ δι' ἄλλον ταπεινότερον σκοπὸν, καὶ ὄχι διὰ νὰ δοξάζῃ αὐτὸν μὲ τὰς ἀνωτέρας δυνάμεις του;

Ἡ καθαρότης τῶν σκοπῶν ἢ στοχασμῶν εἶναι πρὸς τὰς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου, ὅ,τι πρὸς τὸ σῶμα ἡ ψυχὴ, πρὸς τὸ δένδρον ἡ ῥίζα, πρὸς τὸν ῥύακα ἡ πηγὴ, πρὸς τὸν κίονα ἡ βάσις, ἢ πρὸς τὸν κόσμον ὁ ἥλιος. Χωρὶς τὴν ψυχὴν, τὸ σῶμα νεκρόνεται· χωρὶς τὴν ῥίζαν, τὸ δένδρον ξηραίνεται· χωρὶς τὴν πηγὴν, ὁ ῥύαξ ταχέως ἀπορρέει· χωρὶς τὴν βάσιν, ὁ κίων πίπτει· καὶ χωρὶς τὸν ἥλιον ὁ κόσμος οὗτος ἤθελεν ἐπανέλθειν εἰς χάος καὶ σκοτίαν, ὡς ἐν ἀρχῇ. Ποτὲ ἂς μὴ φανταζώμεθα ὅτι, ἂν αἱ πράξεις μας ἦναι ὀρθαὶ καὶ ἀγαθαὶ καθ' ἑαυτὰς, τὰ πάντα καλῶς ἔχουσι· διότι, ἐὰν καὶ οἱ σκοποὶ, καὶ οἱ στοχασμοὶ, καὶ αἱ ἀφορμαὶ τῶν πράξεών μας δὲν ἦναι ὡσαύτως θεάρεστοι, τὰ πάντα κακῶς πρὸς ἡμᾶς ἔχουσιν.

Ἀλλ' ἂς μὴ συμπεράνῃ τις ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι, ἂν οἱ σκοποί μας ἦναι ἀγαθοὶ, δὲν βλάπτει ὁποῖα μέσα μεταχειριζόμεθα πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτῶν. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει, "Ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ." Ὁ Θεὸς ἀποδοκιμάζει πάντοτε τὰς πονηρὰς πράξεις, μὲ ὁποιονδήποτε σκοπὸν καὶ ἂν γίνωνται. Οἱ ἐνάρετοι σκοποὶ ἄγουσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ μεταχειρίζεσθαι ὀρθὰ καὶ τίμια μέσα πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐπιχειρήσεών του. Τὸ ψεῦδος δὲν πρέπει ποτὲ νὰ λέγεται εἰς βοήθειαν ἀγαθῶν πράξεων. Τὴν ἀλήθειαν δὲν βοηθοῦσι ποτὲ τὰ σεσηπότα ὑποστηρίγματα τοῦ ψεύδους, καθὼς δὲν στέκει ποτὲ ἀκλόνητος ὁ ἐπὶ τῆς ἄμμου στηριζόμενος οἶκος.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΙΑΤΡΟΥΣ.

ΕΩΣ πρὸ ὀλίγου, εἰς τὴν ταλαίπωρον ἡμῶν πατρίδα, καθὼς ἐβασίλευαν οἱ σχολαστικοὶ μὲ τὰ καλὰ γραμματικὰ, καὶ τὰ καλήτερά των φιλοσοφικὰ, οὕτως ἡ ὑγεία καὶ ζωὴ τῶν Ἑλλήνων ἦσαν εἰς τὰς χεῖρας ἢ παντάπασιν ἀνιάτρων ἰατρῶν, ἢ τῶν ὁποίων ἡ σοφία, ἂν καὶ εἰς τὴν φωτισμένην Εὐρώπην ἀποκτηθεῖσα, ἦτον ἀληθῶς σχολαστική. Οἱ ἰατροί μας ἐμάνθαναν τὴν ἰατρικὴν, ὡς ἤθελαν μάθειν καὶ ἄλλο τι τέχνης εἶδος, διὰ τὸ ἐλπιζόμενον ἀπ' αὐτὴν κέρδος, τοῦτο μόνον διαφέροντες ἀπὸ τοὺς βαναύσους τεχνίτας, ὅτι ὠνομάζοντο ἐξοχώτατοι.

Ἀλλὰ σήμερον ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος (ἐμποροῦμεν νὰ τὸ καυχηθῶμεν χωρὶς ἀλαζονείαν) δὲν εἶναι πλέον ὁποία ἦτον εἰς τῶν δυστυχῶν μας πατέρων τοὺς χρόνους. Καὶ τούτου μαρτύριον εἴσθε σεῖς, ὦ τῆς ἰατρικῆς σπουδασταὶ, εὐτυχέστατοι νέοι. Δὲν στέλλεσθε πλέον εἰς τὰ σχολεῖα οὔτε τῆς ἀναγκαίας δαπάνης ἐνδεεῖς, οὔτε ἄμοιροι ἀπὸ παιδείαν ἐλευθέριον. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ. Διὰ νὰ εὐδοκιμήσετε εἰς τὸ ὁποῖον ἐδιωρίσθητε ἐπάγγελμα, ἀνάγκη (καὶ ἀνάγκη μεγάλη) νὰ πληροφορηθῆτε, ὅτι ἡ τέχνη εἶναι ὄχι μόνον μακρὰ, ἀλλὰ καὶ ἱερὰ, καὶ ἑπομένως, ὅτι ἄξιοι αὐτῆς ἱερεῖς εἶναι τῶν ἀδυνάτων νὰ κατασταθῆτε, ἂν δὲν ἦσθε ἀληθῶς ἱεροί. Ἀνάγκη νὰ μάθετε, ὅτι τὰ ὁποῖα διδάσκεσθε ὀλιγοχρόνια μαθήματα συμβάλλουσιν εἰς τοῦτο μόνον ἴσως, νὰ μὴ βλάπτετε τοὺς ἀῤῥώστους· ἀλλὰ πολλὰ ὀλίγον δύνασθε νὰ τοὺς ὠφελῆτε, ἂν δὲν ἀφιερώσετε ὅλην σας τὴν ζωὴν εἰς τὴν παρατήρησιν καὶ μελέτην τῶν ἀῤῥωστημάτων· ὅτι ἡ τέχνη τῆς ἰατρικῆς σᾶς ἀφαιρεῖ πᾶσαν ἐξουσίαν νὰ καταγίνεσθε εἰς ἄλλο τι πλὴν εἰς αὐτήν· ὅτι δὲν εἴσθε πλέον κύριοι ἑαυτῶν, ἀλλ' ὑπηρέται τῶν ἀῤῥώστων, τῶν ὁποίων ἡ σωτηρία εἶναι χρέος σας ἱερὸν καὶ ἀπαραίτητον· ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ συγχωρουμένη εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους τεχνίτας ἄνεσις τῶν κόπων, εἰς ἐσᾶς πολλάκις δὲν συγχωρεῖται. Εἰς αὐτοὺς τοὺς οἴκους μάλιστα, ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἀῤῥώστων, ὅταν οἱ γείτονες ἀναπαύωσι τοὺς κόπους των μὲ τὰς ἑορτὰς καὶ τὰ συμπόσια, χρεωστεῖτε σεῖς νὰ μελετᾶτε ὅσα συμπτώματα ἐπαρατηρήσετε εἰς τοὺς ἀῤῥώστους, ὅσα βοηθήματα ἐπαραγγείλετε, καὶ ὅσα μέλλετε τὴν ἐπαύριον νὰ πράξετε, ὁδηγούμενοι ἀπὸ τῶν συμπτωμάτων τὴν δήλωσιν· ἐκεῖ μάλιστα, μεταβαλλόμενοι εἰς αὐστηροὺς τῶν ἰδίων πράξεων κριτὰς, πρέπει, κατὰ τὸ χρυσοῦν ἔπος τοῦ Πυθαγόρου, νὰ ἐρευνᾶτε καὶ ὅ,τι ἐπράξετε καλῶς εἰς θεραπείαν τῶν ἀῤῥώστων, καὶ ὅ,τι ἀναγκαῖον νὰ πραχθῇ, τὸ ἀμελήσετε ὅμως·

Πῇ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;

καὶ ἂν ἡ τοιαύτη ἔρευνα σᾶς λυπήσῃ κάποτε μὲ ἁμαρτημάτων ἀνακάλυψιν, θέλει ὅμως σᾶς φυλάξειν ἀπὸ ἄλλα νέα ἁμαρτήματα, καὶ σᾶς προξενήσειν τὸ ἑξῆς εὐφροσύνην ἀντὶ λύπης, ἀκούοντας τῆς ἰδίας συνειδήσεως τὸ γλυκύτατον, Εὖγε!

Δειλὰ μὲν ἐκπρήξας, ἐπιπλήσσεο· χρηστὰ δὲ, τέρπου·

ὅτι ἡ τέχνη σας, παρὰ τοὺς ἀναριθμήτους αὐτῆς κόπους, ἔχει καὶ τοιαύτας ἀηδίας, ὁποῖαι εἰς οὐδεμίαν ἄλλην τέχνην θεωροῦνται, καὶ τὰς ὁποίας ἐμβαίνοντες εἰς τοὺς οἴκους τῶν ἀῤῥώστων, καὶ μάλιστα τῶν πτωχῶν, ὄχι μόνον μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς νὰ βλέπετε, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰς χεῖρας νὰ ἐγγίζετε (καὶ νὰ τὰς ἐγγίζετε χωρὶς δεῖξιν ἀποστροφῆς) εἶναι χρέος ἀπαραίτητον τοῦ ἐπαγγέλματος. Τόσους κόπους, νόσας ἀηδίας, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποφέρετε, ἂν δὲν κατασταθῆτε θερμότατοι τῆς τέχνης ἐρασταί! καὶ τόσον ἔρωτα τί ἄλλο δύναται ν' ἀνάψῃ εἰς τὴν ψυχήν σας παρὰ ἡ ἀγάπη τῶν ἀνθρώπων!

Τοσαύτη ἀρετὴ σᾶς εἶναι ἀκόμη ἀναγκαία (τὸ ὁποῖον ἴσως πολλοὶ ἀπὸ σᾶς δὲν ἐσυλλογίσθητε), διότι ἡ ὀρθὴ ἰατρικὴ πρέπει νὰ ἦναι ἀχώριστος ἀπὸ τὴν ἠθικὴν ἐπιστήμην· καὶ ἐὰν οὐδεμί' ἀπὸ τὰς δύο ἐτελειοποιήθη ἀκόμη, ἄλλη δὲν εἶναι ἡ αἰτία, πλὴν ὅτι ὀλίγοι ἀκόμη ἐγνώρισαν τὸν σφιγκτὸν τῶν δύο τούτων ἐπιστημῶν

δεσμόν. Σπανίως ἀσθενεῖ τὸ σῶμα χωρὶς νὰ μεταδώσῃ καὶ εἰς τὴν ψυχὴν τὰς ἀσθενείας του· καθὼς εἶναι σπάνιον νὰ ἀῤῥωστῇ ἡ ψυχὴ, χωρὶς νὰ συμπάσχῃ τὸ σῶμα. Εἴσθε λοιπὸν ἰατροὶ ὄχι μόνον σωμάτων, ἀλλὰ καὶ ψυχῶν· τὰς ὁποίας νὰ θεραπεύσετε εἶναι ἀδύνατον, ἂν δὲν ἐφροντίσετε τῆς ἰδίας σας ψυχῆς τὴν θεραπείαν.

Ὡς τῆς ἠθικῆς διδάσκαλοι, πρέπει πρὸ πάντων νὰ διδάσκετε τοὺς ἀνθρώπους, πρὶν πέσωσιν εἰς ἀῤῥωστίας, ὅτι τὸ δραστικώτατον μέσον καὶ τὴν ὑγείαν νὰ φυλάσσωσι, καὶ τὴν ζωὴν νὰ μακρύνωσιν, εἶναι τῶν ψυχικῶν παθῶν ἡ μετρίασις, καθὼς πάλιν, διὰ νὰ μετριάζωσι τὰ πάθη, εἶναι χρεία νὰ κυβερνῶσι τὸ σῶμα κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἰατρικῆς· ὅτι τοῦτο μάλιστα τὸ μέσον μεταχειριζόμενοι εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν ἰδίων τέκνων, θέλουν ἀφήσειν εἰς αὐτὰ κληρονομίαν ἀσυγκρίτως παρὰ πάντας τοὺς θησαυροὺς βαρύτιμον, τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ὑγείαν.

Ὡς τῆς ἠθικῆς διδάσκαλοι, τὸ πρῶτον ἔργον, ὅταν προσκαλῆσθε εἰς ἀῤῥωστον, εἶναι νὰ ἐξετάζετε ἀκριβῶς, ἂν μεταξὺ τῶν αἰτίων τῆς νόσου ἦναι καὶ αἴτια ἠθικὰ, ἤγουν πάθη τῆς ψυχῆς, ἱκανὰ νὰ βλάψωσι τὴν ὑγείαν. Ἄλλοι ἀῤῥωστοῦν ἀπὸ ἄμετρον φιλοδοξίαν, πλεονεξίαν, λύπας ἀνοήτους διὰ χρημάτων, ἢ δόξης, ἀποτυχίαν· ἄλλοι ἀπὸ πενίαν, καὶ λύπην εὐλογωτέραν διὰ τὴν φιλόστοργον περὶ τῶν οἰκείων μέριμναν καὶ φροντίδα· ἄλλοι διὰ συγγενικὰς κρυφὰς διχονοίας, καὶ ἄλλοι (νὰ μὴ μακρολογῶ) δι' ἄλλας πολλὰς καὶ ποικίλας ἠθικὰς περιστάσεις. Εἰς τοιούτους ἀῤῥώστους ὀλίγην βοήθειαν θέλουν προξενήσειν τὰ κοινὰ τῆς ἰατρικῆς μέσα, ἂν δὲν τὰ ἑνώσετε μὲ τῆς ἠθικῆς τὴν συμβουλὴν, καὶ ἂν ἡ ἐνάρετος διαγωγή σας δὲν ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς ἀῤῥώστους καὶ πίστιν, νὰ σᾶς ἐξομολογηθῶσι τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας των, καὶ προθυμίαν νὰ δεχθῶσι τὴν συμβουλὴν καὶ παρηγορίαν σας.

Ἡ διαγωγή σας θέλει μάλιστα φανῆν ἀπὸ τὴν ἀπροσωπόληπτον εἰς τοὺς ἀῤῥώστους διαμοίρασιν τῆς ἰατρικῆς ὑπουργίας. Εὐχῆς ἄξιον ἤθελ' εἶσθαι νὰ τρέχετε εἰς ὅλους τοὺς προσκαλοῦντας, νὰ μὴ στερεύετε κάνένα ἀπὸ ἰατρικὴν βοήθειαν· ἐπειδὴ ὅμως τοῦτο εἶναι ὄχι μόνον φυσικῶς ἀδύνατον, ἀλλ' ἤθελ' εἶσθαι καὶ βλαβερὸν εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀῤῥώστους, τῶν ὁποίων ὅσον εἶναι μέγας ὁ ἀριθμὸς, τόσον ὀλιγωτέραν προσοχὴν ἀναγκάζει τὸν ἰατρὸν νὰ δίδῃ εἰς καθένα χωριστὰ, ἀνάγκη εἶναι νὰ περιορίζεσθε εἰς τὴν ἐκλογὴν ὀλίγων τινῶν, διὰ νὰ ἔχετε καιρὸν νὰ τοὺς βλέπετε συχνὰ, κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ πατρός σας Ἱπποκράτους.

Ἡ ἐκλογὴ ὅμως πρέπει νὰ γίνεται μὲ κρίσιν παντάπασιν ἐναντίαν τῆς κρίσεως τῶν δικαστηρίων· ἐκεῖ καὶ ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ θρησκεία παραγγέλλουσι τὸ, "Πένητα οὐκ ἐλεήσεις ἐν κρίσει·" ἀλλ' εἰς τὸν ἰατρὸν, ὅταν ὁ καιρὸς δὲν συγχωρῇ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν πλούσιον καὶ τὸν πένητα ἑνταυτῷ, ἡ δικαιοσύνη παραγγέλλει νὰ προτιμᾷ τὸν πένητα.

Ἡ αὐτὴ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ νὰ προτιμᾶται καὶ ὁ ὁμογενὴς ἀπὸ τὸν ἀλλογενῆ, ὁ τοῦ ὁποίου ἡ ζωὴ ὠφελεῖ καὶ τιμᾷ τὴν πατρίδα, ἀπὸ τὸν γινόμενον βλάβην καὶ αἰσχύνην τῆς πατρίδος. Ὁ Ἱπποκράτης, προσκαλούμενος ἀπὸ τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν μὲ πολλοῦ πλούτου καὶ τιμῶν μεγάλων ὑποσχέσεις, ἐπροτίμησεν ἀπὸ τοὺς Πέρσας τοὺς ὁμογενεῖς Ἕλληνας, καὶ μεταξὺ τούτων ὄχι τοὺς πλουσίους, ἀλλὰ πτωχῶν κωμῶν πτωχοὺς κατοίκους, εἰς τοὺς ὁποίους πολλάκις ἔδιδεν αὐτὸς χρηματικὴν βοήθειαν, ἀντὶ νὰ λάβῃ παρ' αὐτῶν τὸν δίκαιον τοῦ κόπου του μισθόν· διότι ἤξευρεν ὁ μέγας οὗτος τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς ἰατρικῆς διδάσκαλος, ὅτι ἀρκεῖ πολλάκις νὰ δώσῃ τὴν ὑγείαν εἰς τὸν πτωχὸν μόνη ἡ αἴσθησις ὅτι ἰατρεύεται μὲ πλειοτέραν ἀγάπην, ὄχι δι' ἄλλο, πλὴν διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἰατροῦ.

Ἡ αὐτὴ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ, νὰ μὴν ἀφίνετε τὰς πόλεις, ὅταν αὐταὶ πάσχωσιν ἀπὸ λοιμικὰς ἐπιδημίους ἀῤῥωστίας, τῶν ὁποίων ἡ πλέον θανάσιμος εἶναι ἡ δι' αὐτὸ τοῦτο ὀνομασθεῖσα κατ' ἐξοχὴν Θανατικόν. Εἰς τὸν μέγαν λοιμὸν τῶν Ἀθηνῶν, δὲν ἀφῆκαν τοὺς Ἀθηναίους οἱ εὑρεθέντες ἐκεῖ ἰατροὶ, μ' ὅλον ὅτι ἀπέθνησκαν τινὲς ἐξ αὐτῶν, καθὼς οὐδὲ σήμερον εἰς τὰ φωτισμένα ἔθνη, ἐὰν συμβῇ τοιαύτη δυστυχία, συγχωρεῖται εἰς αὐτοὺς ἡ φυγή. Εἰς τὰ βάρβαρα, ἐξεναντίας, οἱ ἰατροὶ πρῶτοι, προνοοῦντες τὴν ἰδίαν σωτηρίαν, φεύγουσι τὰς πόλεις, εὐθὺς ὅταν γεννηθῇ ὑποψία μολυσμοῦ.—Ἀλλὰ θέλεις (λέγει ὁ φυγὰς ἰατρὸς) νὰ ἀποθάνω!—Ὄχι! σὲ θέλουν ὅλοι σου οἱ συμπολῖται, διὰ τὴν ὠφέλειαν τῆς πόλεως, νὰ ζῇς· ἀλλὰ σ' εὔχονται τὴν ζωὴν, ὡς τὴν εὔχονται, πολεμούμενοι ἀπὸ ἑξωτέρους ἐχθροὺς, εἰς τοὺς στρατηγοὺς τοὺς μένοντας καὶ σπουδάζοντας νὰ φυλάξωσι τὴν πόλιν, ὄχ' εἰς τοὺς φυγάδας, ἢ λειποτάκτας, τοὺς ὁποίους κολάζουσιν οἱ νόμοι διὰ τὴν φυγὴν, ὡς ἐγκωμιάζουσι δημοσίᾳ τοὺς ἀποθανόντας ὑπὲρ πατρίδος. Ἔπειτα οὐδ' αὐτὸς ὁ κίνδυνος εἶναι ἀδύνατος νὰ προφυλαχθῇ, ἐπειδὴ ἐκράτησεν ἔθος εἰς τὰς πόλεις, νὰ πέμπωνται οἱ πλειότεροι ἀπὸ τοὺς ἀῤῥώστους εἰς τὰ νοσοκομεῖα, ὅπου εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν ἰατρὸν, χωρὶς πολὺ νὰ τοὺς πλησιάσῃ, νὰ ἐξετάσῃ καὶ νὰ μάθῃ ἀπ' αὐτοὺς τὰ συμπτώματα τῆς νόσου.

Εἶναι ἄλλη μία ἀναισχύντων ἰατρῶν ἀναίσχυντος πρᾶξις, τῆς ὁποίας, ὦ ὁμογενεῖς τῆς ἰατρικῆς σπουδασταὶ, δὲν ἐτόλμων νὰ σᾶς συμβουλεύσω τὴν ἀποφυγὴν, φοβούμενος μὴν ὑποπτευθῆτε, ὅτι κρίνω κάνέν' ἀπὸ σᾶς ἱκανὸν νὰ τὴν πράξῃ· πὴν συνθήκην λέγω τοῦ μισθοῦ, τὴν ὁποίαν συμφωνοῦν μὲ τὸν ἀῤῥωστον, πρὶν ἐπιχειρήσωσι τὴν θεραπείαν· συνθήκην τόσον πλέον αἰσχρὰν, ὅσον καὶ ἀπ' αὐτὰς τὰς βαναύσους τέχνας πολλαὶ δὲν τὴν συνειθίζουσι.

Καὶ τὰς μεγάλας δυσκολίας τῆς τέχνης σᾶς ἔβαλε πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ, ὅτι πλὴν τῆς ἀρετῆς μέσον ἄλλο νὰ τὰς νικήσετε δὲν ἔχετε, σᾶς ἐδίδαξεν ὁ πρόγονός σας Ἱπποκράτης. Τοιαύτας συμβουλὰς ἀπὸ ἀνδρὸς

τοιούτου στόμα, εἶναί τις ἀπὸ σᾶς καλὸς νὰ καταφρονήσῃ; Ἄπαγε! οὐδείς. Ἐὰν ὅμως, κατὰ δυστυχίαν, εὑρίσκωνται τινὲς μεταξύ σας, τοὺς ὁποίους οὔτ' ἡ φύσις ἐγέννησεν ἐπιτηδείους εἰς τὴν ἰατρικὴν, οὔτ' ἐλευθέριος ἀνατροφὴ καὶ παιδεία ἐπροετοίμασαν εἰς αὐτὴν, οὐδ' ἐνδυνάμωσαν ἀρκετὰ τὴν ψυχὴν αὐτῶν, ὥστε νὰ προτιμῶσι τοὺς πολλοὺς καὶ μακροὺς τῆς τέχνης κόπους ἀπὸ τὴν εὔκολον ἀπόλαυσιν τῶν ἡδονῶν, καὶ ὅμως τὴν σπουδάζωσιν, ἢ μᾶλλον ἐμπαρόδω ἀκούωσι τοὺς διδάσκοντας αὐτὴν, διὰ νὰ ὀνομάζωνται μόνον ἰατροὶ, καὶ νὰ πλουτήσωσιν ἀπὸ τὴν ἰατρικήν· ἐὰν, λέγω, εὑρίσκωνται τινὲς τοιοῦτοι, οὐαὶ καὶ μυριάκις οὐαὶ εἰς αὐτούς! ὅτι μεταβάλλουσι τὴν ἱερὰν τέχνην εἰς αἰσχροκερδὲς ἐπιτήδευμα, τόσον πλέον καταδίκης ἄξιον, ὅσον πραγματεύονται χωρὶς συνείδησιν τὴν ὑγείαν καὶ ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἐπειδὴ καιρὸν ἔχουσιν ἀκόμη μεταβολῆς, ἃς μὲ συγχωρήσωσι νὰ τοὺς παρακαλέσω νὰ μὴ κρημνισθῶσι μὲ κλειστοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τοσοῦτον ἀνομίας βυθόν· ν' ἀφήσωσιν εἰς ἄλλους τὴν ἱερὰν ταύτην τέχνην, ἥτις δὲν ἔγινε δι' αὐτοὺς, καὶ νὰ μάθωσι κἀνὲν ἄλλο βίου ἐπιτήδευμα ἀρκετὸν νὰ τοὺς παχύνῃ, χωρὶς κἂν νὰ τοὺς καταστήσῃ λῃστὰς καὶ φονέας. Διότι εἶναι τῶν ἀδυνάτων νὰ μὴ φονεύῃ ἰατρεύων, ὅστις δὲν ἔχυσε πολλοὺς ἱδρῶτας εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἰατρικῆς· τῶν ἀδυνάτων νὰ ἰατρεύῃ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς τέχνης, ὅστις τὸν ὀλίγον καιρὸν τῆς εἰς τὰ σχολεῖα διατριβῆς, χρεωστούμενον εἰς τὴν μελέτην τῶν κανόνων, τὸν ἐδαπάνησεν εἰς ἡδονὰς καὶ ἀσωτείας· τῶν ἀδυνάτων νὰ μὴ προτιμᾷ τὸ χρυσίον ἀπὸ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀῤῥώστων, ὅστις ἔμαθε νὰ προτιμᾷ τὰς ἡδονὰς ἀπὸ τοὺς κόπους.

Ὄχι! εὐγενῆ τῆς Ἑλλάδος μειράκια, κἀνεὶς ἀπὸ σᾶς δὲν θέλει καταισχύνειν τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα, ἐξομοιούμενος μὲ τοὺς βαρβάρους τῶν βαρβάρων ἐθνῶν ἰατρούς. Ὅλοι μὲ τοιαύτην ἀπόφασιν καὶ σκοπὸν τοιοῦτον θέλετε σπουδάσειν τὴν ἰατρικὴν, ὥστε νὰ γίνεσθε σωτῆρες, ὄχι λυμεῶνες τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὴν φιλάνθρωπον παραγγελίαν τοῦ προγόνου σας Ἱπποκράτους, "Ὠφελέειν, ἢ μὴ βλάπτειν."—ΚΟΡΑΗΣ.

ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥ ΣΙΝΑΙΟΥ ΟΡΟΥΣ. (Ἴδε Σελ. 65)

Η ΑΚΟΛΟΥΘΟΣ εἰκονογραφία παριστάνει τὸ μοναστήριον τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, κείμενον εἰς τὴν βάσιν τοῦ Ὄρους Μωϋσέως, ἢ τοῦ Ὄρους Χωρὴβ, ἢ μᾶλλον εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο μέρος, ὅπου τὸ βουνὸν ἀρχίζει νὰ διαχωρίζεται εἰς τὰς δύο κορυφὰς, αἵτινες ὠνομάσθησαν Σινὰ καὶ Χωρήβ. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ὄρη ταῦτα ἱκανῶς περιεγράφησαν εἰς τὸ ἄρθρον, τοῦ ὁποίου τὸ παρὸν εἶναι, τρόπον τινὰ, συνέχεια, θέλομεν περιορισθῆν ἐνταῦθα εἰς τὸ Μοναστήριον.

Τὴν ἀρχὴν τοῦ Σιναίου Μοναστηρίου ἀναφέρουν αἱ τοπικαὶ παραδόσεις εἰς τὴν τετάρτην ἑκατονταετηρίδα. Λέγεται ὅτι ἡ αὐτοκρατόρισσα Ἑλένη, ἡ μήτηρ τοῦ Κωνσταντίνου, ἔκαμεν ὥστε νὰ ἀνεγερθῇ ἐκκλησίδιον ἐπὶ τοῦ μέρους, ὅπου ὁ Μωϋσῆς προσεκλήθη ἐκ τῆς βάτου, ἥτις ἐκαίετο χωρὶς νὰ ἀναλίσκεται, εἰς τὴν μεγάλην αὐτοῦ ὑπηρεσίαν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκκλησία αὕτη εἵλκυε πρὸς ἐπίσκεψιν πολλοὺς καὶ ἱερωμένους καὶ κοσμικοὺς, μικρὰ μοναστήρια ᾠκοδομήθησαν εἰς διάφορα μέρη τῆς χερσονήσου τοῦ Σινὰ κατὰ τὸ διάστημα τῆς προσεχοῦς ἑκατονταετηρίδος. Ἀλλ' οἱ μοναχοὶ καὶ ἀσκηταὶ, ὅσοι διέτριβον εἰς τὰ καταστήματα ταῦτα, ὑπὸ τῶν Βεδουΐνων καταθλιβόμενοι, παρεκάλεσαν τὸν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανὸν νὰ οἰκοδομήσῃ ὠχυρωμένον μοναστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ προφυλάσσωνται ἀπὸ πᾶσαν καταδυναστείαν. Ὁ αὐτοκράτωρ, εὐμενῶς δεχθεὶς τὴν αἴτησιν, ἔστειλεν ἐργάτας ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Αἴγυπτον μὲ διαταγὰς νὰ κτίσωσι τοιοῦτο μοναστήριον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Μωϋσέως. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐκτεθειμένη καὶ ὑψηλὴ αὕτη τοποθεσία ἤθελεν εἶσθαι πολὺ ὀχληρὰ πρὸς τοὺς ἐνοικοῦντας, καὶ ἐπειδὴ προσέτι ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲν ὑπῆρχεν ὕδωρ, οἱ ἐπίτροποι, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἔργον ἐνεπιστεύθη, εἶχον ἀρκετὴν σύνεσιν ὥστε νὰ ἀνεγείρωσιν αὐτὸ ἐπὶ τῆς παρούσης θέσεως. Ἀφοῦ δ' ἐτελειώθη, ἔπεμψεν ὁ Ἰουστινιανὸς δούλους τινὰς ἐκ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, διὰ νὰ ὑπηρετῶσι τὸ μοναστήριον· οὗτοι ἐσυστήθησαν πανοικὶ εἰς τὰς γειτονικὰς κοιλάδας. Μετ' ὀλίγα δ' ἔτη ἀπέκτησεν ἡ μονὴ, ὡς ἤδη ἀνεφέραμεν, τὰ ὀστᾶ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, τὰ ὁποῖα καὶ μεγάλως συνέτειναν εἰς τὸ νὰ κάμωσιν αὐτὴν ἁγιωτέραν.

Πιστεύουν οἱ Σιναΐται ὅτι αὐτὸς ὁ Μωάμεθ, εἰς μίαν τῶν ὁδοιπορίων του, ἐστάθη παρὰ τὰ τείχη τοῦ μοναστηρίου, καὶ ὅτι λαβὼν ἰσχυρὰν ἐντύπωσιν περὶ τῆς σεβασμιότητος τοῦ Μωσαϊκοῦ ὄρους, ἐχάρισεν εἰς τὸ μοναστήριον φιρμάνι, δι' οὗ ἐπέταττεν εἰς τοὺς ὀπαδούς του σέβας πρὸς αὐτό. Λέγεται δὲ ὅτι ἔγραψε τὸ φιρμάνι ὁ περιβόητος Ἀλῆς, ὁ ἐξάδελφος καὶ γαμβρός του· καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ προφήτης, μὴ δυνάμενος νὰ γράψῃ, τὸ ἐπεβεβαίωσεν ἐντυπώσας ἐπὶ τοῦ περγαμηνοῦ τὴν ἐκτεταμένην καὶ μελανωμένην χεῖρά του. Ἱστορεῖται περιπλέον ὅτι τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἔμενεν εἰς τὸ μοναστήριον, ἑωσοῦ Σελὶμ ὁ πρῶτος ἐνίκησε τὴν Αἴγυπτον, ὁπότε, ἀκούσας περὶ τοῦ πολυτίμου τούτου λειψάνου, ἔστειλε καὶ ἐπῆρεν αὐτὸ, καὶ τὸ ἐπρόσθεσεν εἰς τὰ λοιπὰ λείψανα τοῦ Μωάμεθ τὰ ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ ταμείῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πέμψας εἰς τοὺς μοναχοὺς ἀντίγραφον τοῦ πρωτοτύπου, ἐπικεκυρωμένον μὲ τὴν ἰδίαν του μονοκονδυλίαν. Τοῦτο ἀκόμη ἐπαγγέλλονται ὅτι ἔχουν, καὶ τὸ δεικνύουσι μάλιστα εἰς τοὺς περιηγητάς· ἀλλ' ὁ Burckhardt ἐξέτασεν αὐτὸ, καὶ εὑρὼν τὰ περιεχόμενα διάφορα ἀπ' ὅ,τι οἱ μοναχοὶ διϊσχυρίζονται, συμπεραίνει ἀπὸ ἐσωτερικὰς ὡς καὶ ἄλλας ἀποδείξεις, ὅτι τὸ ἔγγραφον εἶναι νόθον, καὶ ὅλα τὰ ἱστορούμενα διόλου πλαστά.

Μολονότι πολλὰ πρέπει νὰ ἔπασχον οἱ μοναχοὶ ἀπὸ

Τὰ Ὄρη Σινὰ καὶ Χωρὴβ, μετὰ τοῦ Μοναστηρίου τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, ἐκ τοῦ Βορρᾶ.

τοὺς φανατικοὺς καὶ πολεμικοὺς ὀπαδοὺς τῆς νέας πίστεως, ἡ ὀχυρότης ὅμως τοῦ μοναστηρίου, ἡ πραότης καὶ ὑπομονὴ τῶν ἐνοικούντων, καὶ ἡ τοῦ ἀργυρίου φρόνιμος διανομὴ, ἐφύλαττον ἀβλαβὲς τὸ κατάστημα. Φαίνεται δὲ ἀπ' ὅσα οἱ μοναχοὶ διηγοῦνται, ὅτι οἱ προκάτοχοι αὐτῶν ἐθεωροῦντο ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων τῆς Αἰγύπτου ὡς ὑπεύθυνοι διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἀπὸ Κάϊρον εἰς Μέκκαν συνοδοιποροῦντων Μουσουλμάνων προσκυνητῶν κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ δρόμου, τὸ κείμενον ἐπὶ τοῦ ἀρκτικοῦ συνόρου τῆς περιοχῆς αὐτῶν, ἀπὸ Σουὲς εἰς Ἀκαβᾶν. Πρὸς ἐκπλήρωσιν δὲ τοῦ καθήκοντος τούτου, ἔκριναν ὀρθὸν νὰ προσκαλέσωσι φυλάς τινας τῶν Βεδουΐνων Ἀράβων, ὥστε νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὰς καρποφόρους πεδιάδας τοῦ Σινὰ, καὶ νὰ γένωσιν ὑπερασπισταὶ τοῦ δρόμου. Οἱ Ἄραβες ἦλθον· ἀλλ' ἐπειδὴ ηὔξανεν ἡ δύναμίς των ὅσον παρήκμαζεν ἡ τῶν μοναχῶν, ἐκυρίευσαν βαθμηδὸν ὅλην τὴν χερσόνησον, καὶ περιώρισαν εἰς τὸ μοναστήριον τοὺς μοναχούς.

Τὸ μοναστήριον εἶναι τοποθετημένον εἰς κοιλάδα τόσον μικροῦ πλάτους, ὥστε ἓν μέρος τοῦ οἰκοδομήματος ἵσταται ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ ὄρους, ἐνῷ εἴκοσι μόνον βημάτων διάστημα ὑπάρχει μεταξὺ τῶν τειχῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ὄρους. Ἡ κοιλὰς αὕτη εἶναι ἀνεωγμένη πρὸς βορρᾶν, ὅθεν πλησιάζει ὁ ἀπὸ τοῦ Καΐρου δρόμος· ἀλλὰ πρὸς νότον, εὐθὺς ὄπισθεν τοῦ μοναστηρίου, φράσσεται ὑπὸ τρίτου βουνοῦ ὀλιγώτερον ἀποτόμου τῶν δύο ἄλλων. Τὸ μοναστήριον εἶναι ἀνώμαλον τετράγωνον, 130 περίπου βημάτων ἀφ' ἑκάστης πλευρᾶς, περικεκλεισμένον ὑφ' ὑψηλοῦ καὶ στερεοῦ τείχους, καὶ ὠχυρωμένον μὲ διάφορα πυργίδια· τὸ κάτω μέρος τοῦ τείχους εἶναι κτισμένον ἀπὸ μεγάλους κοκκωτοὺς λίθους, τὸ δὲ ἀνώτερον ἀπὸ μίγμα τι κοκκωτῆς ἄμμου καὶ χαλίκων, συνηνωμένων διὰ λάσπης, ἥτις ἀπέκτησε μεγίστην σκληρότητα. Τὸ μοναστήριον περιέχει ὀκτὼ ἢ δέκα μικρὰς αὐλὰς, τινὲς ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι κεκαλλωπισμέναι μὲ πρασιὰς ἀνθέων καὶ φυτῶν· βλαστάνουσι δὲ καὶ ὀλίγοι φοίνικες καὶ κυπάρισσοι, ὡς καὶ πλῆθος ἀμπέλων. Ἡ διανομὴ τοῦ ἐνδοτέρου εἶναι πολὺ ἀνώμαλος, διὰ τὴν κατωφερῆ θέσιν τοῦ οἰκοδομήματος· ὅλον ὅμως εἶναι καθάριον καὶ εὔμορφον. Πάμπολλα μικρὰ δωμάτια ὑπάρχουν εἰς τὰ ἄνω καὶ κάτω πατώματα, ἐξ ὧν ὀλίγα τώρα κατοικοῦνται. Τὸ κυριώτερον κτίριον τοῦ ἐνδοτέρου εἶναι ἡ μεγάλη ἐκκλησία, ἥτις, ὡς καὶ τὸ μοναστήριον, ᾠκοδομήθη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀλλ' ἔκτοτε πολλάκις ἐπεσκευάσθη. Τὸ σχῆμα

τῆς ἐκκλησίας εἶναι ἐπίμηκες τετράγωνον· τὴν στέγην ὑποστηρίζει διπλῆ σειρὰ ὡραίων κιόνων ἀπὸ κοκκωτὴν πέτραν, τοὺς ὁποίους ἔχουσι γυψωμένους ἴσως διότι τὸ φυσικὸν χρῶμα τῆς πέτρας δὲν ἦτον εὐάρεστον εἰς τοὺς μοναχούς, οἵτινες πανταχόθεν πέριξ αὐτῶν ἔβλεπον κοκκόλιθον. Ὁ θόλος ὁ ὑπεράνω τοῦ θυσιαστηρίου μένει ἔτι ὁποῖος ἐξ ἀρχῆς κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν ζωγραφίαν, ὡς καὶ τὴν τῆς συζύγου αὐτοῦ Θεοδώρας, ἐμπορεῖ τις ἀκόμη νὰ διακρίνῃ ἐπὶ τοῦ θόλου, ὁμοῦ μὲ εἰκόνα τῆς Μεταμορφώσεως, πρὸς τιμὴν τῆς ὁποίας τὸ μοναστήριον ἀνηγέρθη. Οἱ πέριξ τοῦ θυσιαστηρίου τοῖχοι εἶναι πολυτελῶς κεκοσμημένοι μὲ ἀργυρᾶς λυχνίας, ζωγραφίας, καὶ εἰκόνας ἁγίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρωτεύει ὁ Ἅγ. Χριστόφορος, κυνὸς ἔχων κεφαλήν. Τὸ ἔδαφος τῆς ἐκκλησίας εἶναι περικαλλῶς μὲ μάρμαρα ἐστρωμένον. Ἐνταῦθα ἔχουσιν ἀποτεθειμένα τὰ λείψανα τῆς Ἁγ. Αἰκατερίνης, ἥτις ἔδωκε τὸ ἑαυτῆς ὄνομα εἰς τὴν μονὴν καὶ εἰς τὸ ὄρος ἐφ' οὗ ἵσταται. Ἀξιοσημείωτον εἶναι προσέτι τὸ ἀργυροῦν κάλυμμα σαρκοφάγου τινὸς, ἐπὶ τοῦ ὁποίου παριστάνεται ἡ μορφὴ τῆς Ῥωσσίδος αὐτοκρατορίσσης Ἄννης κατὰ τὸ πλῆρες μῆκός της. Ἐστάλθη δ' ἐνταῦθα ὑπὸ τῆς ἡγεμονίδος ἐκείνης, ἥτις ἔτρεφε σκοπὸν, ὅστις ὅμως ποτὲ δὲν ἐκτελέσθη, νὰ ταφῇ ἐντὸς αὐτοῦ. Εἰς παρεκκλήσιον σιμὰ τῆς ἐκκλησίας δεικνύουσιν οἱ μοναχοὶ τὸ μέρος, ὅπου ὑποθέτουν ὅτι ἔστεκεν ἡ καιομένη βάτος· οὗτος δὲ λογίζεται ὁ ἁγιώτατος ὅλων τῶν ἐπὶ τοῦ ὄρους τόπων. Ἐκτὸς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ὑπάρχουν εἰκοσιεπτὰ ἄλλαι ἐκκλησίαι καὶ παρεκκλήσια διεσκορπισμένα καθ' ὅλον τὸ μοναστήριον, εἰς πολλὰ ἐκ τῶν ὁποίων τελεῖται καθημέραν ἡ λειτουργία, καὶ εἰς ἅπαντα τοὐλάχιστον τὴν Κυριακήν. Τὸ κατάστημα τοῦτο ὡμοίαζε κατ' ἀλήθειαν τὸ ἐν Ἱερουσαλὴμ τοῦ Ἁγίου Τάφου, περιέχον ἐκκλησίας δι' ὅλα τὰ Χριστιανικὰ κόμματα, ἐξαιρέσει τῶν Διαμαρτυρομένων. Πολλαὶ ὅμως αὐτῶν πρὸ πολλοῦ παρητήθησαν ὑπὸ τῶν ἰδιοκτητῶν. Τὸ πλέον ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι μεταξὺ αὐτῶν εὑρίσκεται Μωαμεθανικὸν τσαμίον, ἀρκετὰ μεγάλον ὥστε νὰ περιέχῃ 200 προσκυνητὰς, ἱστάμενον δὲ πλησιέστατα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Οἱ μοναχοὶ λέγουν ὅτι ᾠκοδομήθη ὡς ἐμπόδιον τῆς τοῦ μοναστηρίου καταστροφῆς, καὶ διηγοῦνται ὅτι ὁ Σουλτὰν Σελὶμ, λαβὼν μεγάλην κλίσιν πρός τινα Ἕλληνα ἱερέα, ἔπεμψεν αὐτὸν ἀσθενήσαντα εἰς τὸ μοναστήριον τοῦτο, πρὸς ἀνάῤῥωσιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπέθανε, στοχασθεὶς ὁ Σουλτάνος αἴτιον τοῦ θανάτου αὐτοῦ τοὺς μοναχοὺς, διέταξε τὸν κυβερνήτην τῆς Αἰγύπτου νὰ καταστρέψῃ ὅλα τὰ εἰς τὴν χερσόνησον Χριστιανικὰ καταστήματα, ἐξ ὧν ἦσαν διάφορα κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχήν. Τὴν διαταγὴν ταύτην ἀκούσαντες οἱ μοναχοὶ τῆς Ἁγ. Αἰκατερίνης, καὶ τὰς πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς γινομένας ἑτοιμασίας, ἔσπευσαν νὰ ἀνεγείρωσι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος τσαμίον, εὐέλπιδες ὅτι οὕτω πως ἤθελεν ἐμποδισθῆν ἡ τοῦ μοναστηρίου καταστροφή. Ἡ ἐπίνοιά των ἐπέτυχε, καὶ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον φροντίζουν ἔκτοτε νὰ διατηρῶσιν ἐπεσκευασμένον τὸ τσαμίον. Ἀλλὰ τὰ ἐν τῷ μοναστηρίῳ Ἀραβικὰ ὑπομνήματα περιγράφουσι τὸ τσαμίον ὡς ὑπάρχον ὑπὲρ τὴν μίαν ἑκατονταετηρίδα πρὸ τῆς ἐποχῆς, τὴν ὁποίαν προσδιορίζει αὕτη ἡ παράδοσις, καὶ ἀναφέρουσι περιστατικὰ σχεδὸν ἀποδεικνύοντα ὅτι τὸ πρᾶγμα ἀληθῶς εἶχεν οὕτω. Διατηρεῖται δ' ἐν εὐταξίᾳ ὑπὸ τῶν Βεδουΐνων θεραπόντων, οἵτινες συχνάζουν εἰς αὐτὸ τὰς Παρασκευὰς πρὸς λατρείαν τοῦ Θεοῦ. Ἐνίοτε τὸ ἐπισκέπτονται Μωαμεθανοὶ προσκυνηταὶ, καὶ μόνον ὅταν ἐπίσημός τις Μουσουλμάνος παρευρίσκεται, γίνεται ἡ ἀπὸ τὰ ὕψη τοῦ Μιναρὲ συνήθης πρόσκλησις.

Ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου ὑπάρχουσι δύο βαθέα καὶ ἄφθονα φρέατα πηγαίου ὕδατος. Ἓν αὐτῶν καλεῖται τὸ φρέαρ τοῦ Μωϋσέως, διότι πιστεύουν ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἔπιεν ἐξ αὐτοῦ. Τὸ δ' ἄλλο λέγεται ὑπὸ τῶν μοναχῶν ὅτι χρεωστεῖται εἰς Ἄγγλον τινὰ Λόρδον, καὶ φέρει χρονολογίαν 1760· ὑπάρχει δὲ καὶ δεξαμενὴ βροχίνου ὕδατος. Ὅθεν οἱ μοναχοὶ κατ' εὐτυχίαν δὲν περιμένουσι τὸ ὕδωρ ἀπὸ τὰς δυνάμεις, τὰς ὁποίας οἱ ἄγριοι γείτονές των ἀποδίδουν εἰς αὐτούς. Οἱ Βεδουῖνοι φρονοῦν ὅτι αἱ βροχαὶ ὑπόκεινται εἰς τὴν ἰδιαιτέραν διεύθυνσιν τοῦ Μωϋσέως, καὶ εἶναι πεπεισμένοι ὅτι οἱ μοναχοὶ ἔχουσι βιβλίον καλούμενον Ταουρὰτ, σταλθὲν ἐξ οὐρανοῦ εἰς τὸν Μωϋσέα, ἀπὸ τὴν ἄνοιξιν καὶ κλεῖσιν τοῦ ὁποίου κρέμανται αἱ βροχαὶ τῆς χερσονήσου. Διὰ τὴν ὑπόληψιν ταύτην ἀρκετὰ ἐνοχλοῦνται οἱ μοναχοὶ, πλὴν καὶ ὄχι πάντη ἀναιτίως· διότι ἐν καιρῷ ἀνομβρίας εἶχον συνήθειαν, ἐν λιτανείᾳ εἰς τὸ ὄρος τοῦ Μωϋσέως ἀναβαίνοντες, νὰ κάμνωσι παρακλήσεις· ὁπότε δ' ἤρχετο ἡ βροχὴ, ἀπέδιδον αὐτὴν εἰς τὰς δεήσεις των. Οἱ ἁπλοῖ Βεδουῖνοι, σταθερῶς τοῦτο πιστεύοντες, ἐσυμπέραναν κατὰ φυσικὸν λόγον, ὅτι, ἂν οἱ μοναχοὶ ἠμπόρουν νὰ φέρωσι τὴν βροχὴν, ἠδύναντο ὡσαύτως καὶ νὰ τὴν βαστάξωσιν· ἑπομένως δὲ, ὅταν τύχῃ ἀνομβρία, κατηγοροῦσιν ὡς πρωταιτίους τοὺς καλογήρους, καὶ πολλάκις ταραχωδῶς συναθροιζόμενοι ἀναγκάζουν αὐτοὺς νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸ ὄρος καὶ νὰ προσευχηθῶσι. "Πρό τινων χρόνων," λέγει ὁ Burckhardt, "μετ' ὀλίγον ἀφοῦ ἔγινε λιτανεία ὑπὲρ βροχῆς, ἔπεσε ῥαγδαία πλημμύρα εἰς τὴν χερσόνησον, ἥτις ἠφάνισε πολλοὺς φοίνικας· Βεδουῖνός τις, τοῦ ὁποίου τὴν κάμηλον καὶ τὰ πρόβατα εἶχεν ἁρπάσειν ὁ χείμαῤῥος, ὑπῆγε μανιώδης εἰς τὸ μοναστήριον, καὶ ἐπυροβόλησε κατ' αὐτοῦ· ἐρωτηθεὶς δὲ τὸ αἴτιον, ἐξεφώνησε—'Διατί τόσον ἠνοίξετε τὸ βιβλίον, ὥστε ὅλοι νὰ πνιγῶμεν!' Δῶρά τινα τὸν καθησύχασαν· ἀλλ' ἀναχωρῶν παρεκάλεσε τοὺς μοναχοὺς ν' ἀνοίγωσι τὸ Ταουρὰτ μόνον ἐξ ἡμισείας εἰς τὸ μέλλον, ὥστε νὰ γίνωνται μετριώτερον αἱ βροχαί."

Κάμμία τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἐκκλησιῶν δὲν ἔχει κωδωνοστάσιον· ὑπάρχει ὅμως εἷς κώδων, ὅστις σημαίνεται κατὰ πᾶσαν Κυριακήν. Συνήθως προσκαλοῦσι

τοὺς μοναχοὺς εἰς τὸν ὄρθρον, μὲ ῥάβδον κρούοντες ἐπὶ μακροῦ κομματίου κοκκοπέτρας ἀπὸ σχοινία κρεμαμένης, ἥτις ἀποτελεῖ ἦχον καθ' ὅλον τὸ μοναστήριον ἀκουόμενον· πλησίον δὲ ταύτης κρέμαται καὶ τὸ σύνηθες ξύλινον σήμαντρον, τὸ ὁποῖον, ἦχον διάφορον ἀποτελοῦν, προσκαλεῖ τοὺς μοναχοὺς εἰς τὸν ἑσπερινόν.

Τὴν σήμερον τὸ μοναστήριον τοῦ Ὄρους Σινὰ περιέχει ἡγούμενον καὶ τριάκοντα περίπου μοναχούς. Ὁ ἡγούμενος εἶναι ἀληθῶς ἡ κεφαλὴ τῆς κοινότητος, καὶ διοικεῖ ὅλας τὰς ὑποθέσεις αὐτῆς· ἀλλὰ τὸ τάγμα τῶν Σιναϊτῶν, διεσκορπισμένον ἐν γένει καθ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Εὐρωπαϊκῆς καὶ Ἀσιατικῆς Τουρκίας, ὑπόκειται εἰς ἀρχιεπίσκοπον, ἐκλεγόμενον ὑπὸ συνόδου ἀπεσταλμένων ἐκ τοῦ Ὄρους Σινὰ καὶ τοῦ ἐν Καΐρῳ υἱοθετημένου μοναστηρίου. Ἐκτὸς τοῦ τελευταίου τούτου μοναστηρίου, τὸ ὁποῖον περιέχει ἡγούμενον καὶ πεντήκοντα μοναχοὺς, Σιναϊτικὰ μετόχια καὶ κτήματα ὑπάρχουν εἰς ἄλλα πολλὰ μέρη τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἐξαιρέτως δὲ εἰς τὴν Κρήτην καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ἔχει δὲ καὶ δύο μικρὰς ἐκκλησίας εἰς τὴν Ἰνδίαν,—μίαν εἰς τὴν Καλκοῦτταν, καὶ τὴν ἄλλην εἰς Σουράτ. Οἱ πλεῖστοι τῶν Σιναϊτῶν εἶναι ἀπὸ τὰς νήσους τοῦ ἀρχιπελάγους· μένουσι δὲ εἰς τὸ μοναστήριον τέσσαρα ἢ πέντε ἔτη, ἐπιστρέφοντες ἀκολούθως εἰς τὴν πατρίδα των, καὶ ἐπαιρόμενοι καθ' ὅλον τὸ ἐπίλοιπον διάστημα τῆς ζωῆς δι' ὅσα ἔπαθον ἀπὸ τοὺς Βεδουΐνους· τινὲς ὅμως μένουν ἐκεῖ διαπάντα. Ὡς ἐπιτοπλεῖστον εἶναι ἀμαθέστατοι. Ὅτε ὁ προειρημένος περιηγητὴς Burckhardt ἦτον ἐκεῖ, ὀλίγους μόνον εὑρῆκεν οἵτινες ἐνόουν τὴν Ἀραβικὴν, καὶ οὐδένα ἱκανὸν νὰ τὴν ἀναγινώσκῃ ἢ νὰ τὴν γράφῃ· ἀκόμη καὶ τὴν μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν, τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν, ὀλίγοι ἐδύναντο ἐλευθέρως νὰ ἀναγινώσκωσιν, ἐκτὸς εἰς τὰ εὐχολόγια, καὶ εἷς μόνον ὁπωσοῦν κατελάμβανε τὴν ἀρχαίαν. Ἔχουσι καλὴν βιβλιοθήκην, συνισταμένην ἐκ 1500 Ἑλληνικῶν τόμων καὶ 700 Ἀραβικῶν χειρογράφων, τῆς ὁποίας ὅμως δὲν ἐκτιμῶσιν ἱκανῶς τὴν ἀξίαν, ἂν καὶ (πρὸς τιμὴν αὐτῶν ἃς τὸ εἴπωμεν) κατ' οὐδένα τρόπον δὲν στέργωσι ν' ἀποχωρισθῶσι τὰ βιβλία. Διὰ τὸ ἀσφαλέστερον ὅμως μετεκομίσθησαν εἰς τὴν Αἴγυπτον τὰ πολυτιμότερα ἐξ αὐτῶν.

Τὴν σήμερον σπανίως οἱ ξένοι ἐπισκέπτονται τὸ μοναστήριον, μολονότι ἕως εἰς τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος τακτικαὶ συνοδοιπορίαι πολλάκις ἔφθανον ἀπὸ τὸ Κάϊρον καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ. Εἰς τὰ ὑπομνήματα τοῦ μοναστηρίου γίνεται λόγος περὶ 800 Ἀρμενίων οἵτινες ἔφθασαν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ εἰς μίαν ἡμέραν, καὶ περὶ 500 Κόπτων ἀπὸ τὸ Κάϊρον. Τὴν σήμερον μόλις ἐπισκέπτονται τὸ μοναστήριον ἑξήκοντα ἢ ὀγδοήκοντα ἐτησίως. Βλέπουσι δὲ πάντοτε μετὰ χαρᾶς τοὺς ξένους οἱ μοναχοὶ φθάνοντας εἰς τὴν ἐρημίαν ἐκείνην, καὶ ὑποδέχονται αὐτοὺς φιλοξένως, καὶ μετ' εὐνοίας τοὺς περιποιοῦνται. Ἡ πύλη πάντοτε εἶναι πεφραγμένη μὲ πέτρας· καὶ ὅταν φθάσῃ ξένος τις, ἀνάγκη νὰ φωνάξῃ μεθ' ὅλης δυνάμεως πρὸς τὸν θυρωρόν· οὗτος δὲ κρεμάζει σχοινίον, εἰς τὸ ὁποῖον δένει τὸ συστατικόν του γράμμα ὁ ὁδοιπόρος· καὶ ἂν μὲ τοῦτο εὐχαριστηθῇ ὁ ἡγούμενος, τότε καταβιβάζεται σχοινίον μὲ σανίδιον εἰς τὴν ἄκραν ἀπὸ παράθυρον τριάκοντα ἕως τεσσαράκοντα πόδας ὑψηλὸν, καὶ ὁ ξένος ἀναβιβάζεται δι' ἐργάτου.

Ἡ τάξις τοῦ μοναστηρίου ὡς πρὸς τροφὴν καὶ προσευχὴν εἶναι πολὺ αὐστηρά. Οἱ μοναχοὶ ἔχουν χρέος νὰ παρευρίσκωνται εἰς ἀκολουθίας δὶς τῆς ἡμέρας καὶ δὶς τῆς νυκτός. Οἱ κανονισμοὶ των ἀπαιτοῦσι νὰ μὴ κρεωφαγῶσι ποτὲ· ἄρτος καὶ χόρτα συνιστῶσι τὸ κυριώτερον μέρος τῆς τροφῆς των. Λαμβάνουσι δὲ τὰ λαχανικά των ἀπὸ τερπνὸν κῆπον εἰς τὸ κτίριον παρακείμενον, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπάρχει ὑπόγειος δίοδος. Παράγει δὲ παντὸς εἴδους καρποὺς καὶ λαχανικὰ τῆς ἀρίστης ποιότητος· ἀλλὰ σπανίως ἐπισκέπτονται αὐτὸν οἱ μοναχοὶ, πλὴν τῶν ὀλίγων ὅσοι τὸν καλλιεργοῦσι· διότι, ἂν καὶ περικλείωσιν αὐτὸν ὑψηλοὶ τοῖχοι, δὲν εἶναι ἀπρόσιτος εἰς τοὺς Βεδουΐνους, οἵτινες πρὸ ἱκανῶν ἤδη ἐτῶν συλλέγουσι τοὺς καρποὺς, τὰ λαχανικὰ μόνον εἰς τοὺς καλογήρους ἀφίνοντες. Ὁ ὑγιέστατος ἀὴρ τοῦ μοναστηρίου καὶ ἡ τῶν ἐνοικούντων ἁπλῆ δίαιτα καθιστῶσι τὰς νόσους σπανιωτάτας μεταξύ των· πολλοὶ δ' αὐτῶν εἶναι πρεσβύτατοι ἐν πλήρει ἀπολαύσει τῶν σωματικῶν καὶ νοητικῶν δυνάμεων. Ὅλοι ἐξασκοῦσι τέχνην τινὰ, ὥστε ὀλίγα χρειάζονται ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον· τοῦτο δὲ συνειθίζετο καὶ ὁπότε κατείχοντο τὰ τριακόσια κελλία τὰ τὴν σήμερον εὔκαιρα.

Πρὸ τοῦ 1760 ὁ ἀρχιεπίσκοπος κατῴκει ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου· ἀλλὰ χάριν οἰκονομίας διατρίβει ἔκτοτε εἰς τὰ ἔξω. Ἡ παρουσία του ἤθελε κάμνειν τοὺς Βεδουΐνους ν' ἀπαιτῶσι μεγάλα φιλοδωρήματα, ἐξαιρέτως ἐπὶ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ, ὁπότε ἤθελεν ἀνοίγεσθαι ἡ πεφραγμένη πύλη, καὶ ἅπαντες οἱ τῶν Βεδουΐνων πρόκριτοι ἤθελον ἔχειν τὸ δικαίωμα νὰ ἐμβαίνωσιν εἰς τὰ τείχη.

Ἀδιάκοπον ἐνόχλησιν προξενοῦν οἱ Βεδουῖνοι εἰς τοὺς ἀγαθοὺς καλογήρους, ὡς παρετήρησεν ἤδη ὁ ἀναγνώστης. Πρὸ πολλοῦ ἐπικρατεῖ συνήθεια,—ὅποιος αὐτῶν ἤθελε πλησιάσειν εἰς τὸ μοναστήριον, ἀνὴρ, γυνὴ, ἢ τέκνον, νὰ λαμβάνῃ ἄρτον διὰ πρόγευμα καὶ δεῖπνον, ὅστις καταβιβάζεται εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὸ παράθυρον, ἐπειδὴ κάνεῖς Βεδουῖνος, πλὴν τῶν θεραπόντων τοῦ καταστήματος, δὲν συγχωρεῖται νὰ ἐμβαίνῃ μέσα εἰς τὰ τείχη. Κατ' εὐτυχίαν εἰς τὴν περίχωρον δὲν ὑπάρχουσι καλαὶ νομαί· ὅθεν ἀναγκαζόμενοι οἱ Ἄραβες νὰ ἔχωσι μακρὰν τὰ σκηνώματά των, κάμνουσι σπανιώτερον τὰς ἐπισκέψεις των. Μ' ὅλον τοῦτο, ἡμέρα δὲν περνᾷ, καθ' ἣν νὰ μὴ δώσωσιν ἄρτον οἱ μοναχοὶ εἰς τριάκοντα ἢ τεσσαράκοντα ἐξ αὐτῶν. Τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα οἱ Βεδουῖνοι ἀπήλαυον ἔτι μεγαλήτερα προνόμια, ἔχοντες τὸ δικαίωμα νὰ λαμ-

βάνωσι κρέας εἰς τὸ πρόγευμα καὶ εἰς τὸ δεῖπνον· καὶ τωόντι δυσκολεύεταί τις νὰ ἐννοήσῃ πῶς κατέπεισαν αὐτοὺς οἱ μοναχοὶ νὰ παραιτήσωσι τοιοῦτο προνόμιον. Τὴν σήμερον δ' ἀκόμη, ὁπόταν ἔλθῃ κάνεῖς ἀπὸ τοὺς προῦχοντας τῶν Ἀράβων εἰς τὸ Μοναστήριον, λαμβάνει, ἐκτὸς τοῦ ἄρτου, ὄσπρια, καφὲν, ζάχαριν, σαπόνιον, καὶ κάποτε χειρόμακτρον, ἰατρικὰ, ἢ ἐνδύματα. Φαίνεται ὅμως ὅτι αἱ φυλαὶ, αἱ προστάτιδες τοῦ μοναστηρίου καλούμεναι, ὀφείλουν, ἀντὶ τῶν προνομίων τὰ ὁποῖα χαίρονται, νὰ ὑπερασπίζωνται ἢ τοὐλάχιστον νὰ μὴν ἐνοχλῶσι τοὺς εἰς τὸ ὄρος ὁδοιποροῦντας προσκυνητὰς, καὶ νὰ βοηθῶσιν εἰς τὴν μετακομιδὴν τῶν διὰ τὸ μοναστήριον φορτίων. Διὰ τοιαύτας ἐκδουλεύσεις στέλλονται εἰς τὰς μακρυνωτέρας φυλὰς ἐτήσια δῶρα, συνιστάμενα ἐξ ἀργυρίου καὶ φορεμάτων. Αἱ σχέσεις δ' αὗται μεταξὺ τῶν μοναχῶν καὶ τῶν Ἀράβων γεννῶσι πολλάκις σπουδαίας ἔριδας. Ἐὰν, παραδείγματος χάριν, σημαντικός τις Βεδουῖνος ὑπάγῃ εἰς τὸ μοναστήριον, καὶ δὲν εὐχαριστηθῇ μὲ τὸ δῶρον τὸ ὁποῖον ἤθελε λάβειν, πάραυτα κηρύσσεται ἐχθρὸς τῶν καλογήρων, καὶ ἀρχίζει νὰ λεηλατῇ τοὺς κήπους, ἑωσοῦ νὰ ἐξιλεωθῇ διὰ πολυτιμοτέρου χαρίσματος. Πλὴν μ' ὅλας ταύτας τὰς καταδυναστείας, φρονεῖ ὁ Burckhardt ὅτι περὶ τὰς 100,000 γρόσια ἐξαρκοῦν δι' ἅπασαν τὴν τακτικὴν καὶ ἄτακτον δαπάνην τοῦ καταστήματος. Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς μᾶς εἰδοποιεῖ ὅτι, ὁπόταν ἦναι δυσαρεστημένοι οἱ Βεδουῖνοι, πιάνουν κάποτε μοναχοὺς εἰς τὰ ὄρη καὶ τοὺς ξυλίζουσιν, ἢ πετροβολοῦν ἢ πυροβολοῦν εἰς τὸ μοναστήριον ἀπὸ τὰ γειτονικὰ ὕψη. Ἔτυχε δὲ καὶ οἱ μοναχοὶ νὰ πυροβολήσωσι κατὰ τῶν Βεδουῖνων, διότι ἔχουν ἄριστην ὁπλοθήκην καὶ δύο μικρὰ κανόνια· προσέχουν ὅμως νὰ μὴ φονεύσωσι κάνένα. Μολονότι δὲ ὀλίγον εὐχαριστοῦνται μὲ τοιούτους ταραχώδεις γείτονας, καὶ μολονότι περιγράφουν αὐτοὺς εἰς τοὺς ξένους ὡς αὐτόχρημα διαβόλους, ἔχουν μ' ὅλον τοῦτο ἀρκετὴν σύνεσιν ὥστε νὰ ἐννοῶσι καὶ τὰς ὠφελείας, ὅσαι προκύπτουν ἀπὸ τὸν εὐδιάλλακτον καὶ πιστὸν χαρακτῆρα τῶν Βεδουῖνων. "Ἂν τὸ μοναστήριόν μας," λέγουν, "ὑπέκειτο εἰς τὰς μεταβολὰς καὶ καταδυναστείας τῆς Αἰγύπτου ἢ τῆς Συρίας, πρὸ πολλοῦ ἤθελεν εἶσθαι παρῃτημένον· ἀλλ' ἡ Πρόνοια μᾶς διεφύλαξε, δοῦσα γείτονας τοὺς Βεδουῖνους."

ΠΕΡΙ ΑΠΙΣΤΙΑΣ.

ΚΑΜΜΙΑ ὑπόθεσις δὲν ὑπάρχει τόσον σπουδαία καθ' ἑαυτὴν, ὅσον τὸ ζήτημα ἐὰν ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία ἀληθεύῃ ἢ ὄχι. Ἂν ἀληθεύῃ, ὡς ὁ βίος καὶ ὁ θάνατος τῶν Ἀποστόλων διακηρύττουσι, καὶ ὡς μυριάδες εὐσεβῶν καὶ πεφωτισμένων ἀνδρῶν καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας ἐπίστευσαν καὶ πιστεύουσι, τότε ἀξίζει βέβαια νὰ διαδοθῇ εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην, καὶ νὰ καταστα-θῇ ἡ μόνη θρησκεία τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀλλ' ἂν, ἐξ ἐναντίας, ἦναι ψευδὴς, τότε βέβαια πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς μία τῶν παχυλωτάτων καὶ ἀναιδεστάτων πλανῶν ἀφ' ὅσας ὁ κόσμος ποτὲ εἶδε.

Ἡ φύσις τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι τοιαύτη, ὥστε πρέπει ἢ ἐγκαρδίως νὰ πιστεύσωμεν καὶ νὰ ἐγκολπωθῶμεν αὐτὸν, ἢ νὰ τὸν ἀποβάλωμεν μετὰ περιφρονήσεως καὶ βδελυγμοῦ. Τὸ Εὐαγγέλιον μᾶς λέγει περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος καὶ ὁ παντοδύναμος Σωτὴρ τῶν ἁμαρτωλῶν· αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς δηλοποιεῖ ὅτι εἶναι ὁ μονογενὴς καὶ ἀγαπητὸς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅτι κατέβη ἐξ οὐρανοῦ ἀπὸ τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς, ὅτι ὑπῆρχε πρὸ τοῦ Ἀβραὰμ, ὅτι εἶχεν ἐξουσίαν νὰ καταθέσῃ καὶ πάλιν νὰ λάβῃ τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ὅτι ὁ Πατὴρ εἶχε δώσειν εἰς αὐτὸν πᾶσαν ἐξουσίαν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, ὅτι αὐτὸς καὶ ὁ Πατὴρ εἶναι ἕν, ὅτι εἶναι ὁ Ὑπέρτατος Κριτὴς πάντων τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι δύναται νὰ δώσῃ καὶ θέλει δώσειν αἰώνιον ζωὴν εἰς ὅλους τοὺς πιστεύοντας. Ταῦτα πάντα διεκήρυξε περὶ ἑαυτοῦ ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Οἱ δὲ Ἀπόστολοι, ἀφοῦ ὑπὲρ τὰ τρία ἔτη ἐδιδάχθησαν ὑπ' αὐτοῦ, διεκήρυξαν ὅτι ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ· ὅτι ἐν ἀρχῇ ἦτο μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἦτο Θεὸς, ὅτι τὰ πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένοντο, ὁρατά τε καὶ ἀόρατα, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ἡ αἰώνιος ζωή.

Αἱ δηλοποιήσεις αὗται τί διακηρύττουσι; Βέβαια ἢ ἐκπληκτικὴν ἀλήθειαν, ἢ ψεῦδος τερατῶδες. Εἰς μάτην ἤθελέ τις εἰπεῖν ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦτον ὁ βαθύτατος τῶν φιλοσόφων, ὁ περινούστατος τῶν ἠθικολόγων, καὶ ὁ μέγιστος τῶν εὐεργετῶν τῆς ἀνθρωπότητος· ταῦτα πάντα οὐδὲν ἰσχύουσιν, ἂν δὲν ἦτον ὅ,τι καὶ αὐτὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοί του διεκήρυττον ὅτι εἶναι, ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ σταλθεὶς ἐξ οὐρανοῦ νὰ λυτρώσῃ τὸν κόσμον. Ὁ πλάνος οὔτε φιλόσοφος ἐμπορεῖ δικαίως νὰ ὀνομάζεται, οὔτε ἠθικολόγος, οὔτε εὐεργέτης. Τὸ ἐπαναλαμβάνομεν, ἂν δὲν ἦτον ὅ,τι ἐπηγγέλλετο, καὶ ὅ,τι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ διεκήρυττον, Θεὸς πεφανερωμένος ἐν σαρκὶ, τότε πρέπει νὰ εἴπωμεν, —καὶ τὸ λέγομεν μὲ βαθὺ αἴσθημα τῆς δυσσεβείας τοιούτου λόγου,—ὅτι ὁ θεμελιωτὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἦτον ὁ τολμηρότατος τῶν λαοπλάνων.

Ἡ βλασφημία αὕτη, καίτοι φρικωδεστάτη, εἶναι ἀχώριστος συνέπεια τῆς ἀπιστίας. Εἰς μάτην ἀποποιοῦνται αὐτὴν πολλοὶ τῶν ἀπίστων· εἰς μάτην τινὲς τῶν ἐπισημοτέρων ἐλάλησαν μὲ τοσοῦτον σέβας περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Χριστοῦ, ἠναγκασμένοι, τρόπον τινὰ, ἀπὸ τὴν καθαρότητα καὶ τὴν ἀμώμητον ἁγιωσύνην τῆς ζωῆς του. Ἂς μὴν ἀπατώμεθα μὲ κενοὺς λόγους. Ἂν ὁ Χριστιανισμὸς ἦναι πλάνη, καὶ ὁ αὐτουργός του ἦτο πλάνος ἐπίσης.

Χριστιανισμὸν ὅμως λέγοντες, ἐννοοῦμεν αὐτὸν καθαρὸν, ὁποῖον ὁ Χριστὸς τὸν ἐδίδαξεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους, καὶ ὁποῖον οἱ Ἀπόστολοι τὸν παρέδωκαν εἰς τὸν κόσμον, χωρὶς τὰς προσθήκας καὶ παραμορφώσεις ὅσας κατὰ καιροὺς καὶ τόπους ἔλαβεν. Αἱ ἀνθρώπι-

ναι αὗται ἐφευρέσεις, αἵτινες ἔβλαψαν τὴν φυσικὴν ἁπλότητα καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ κάλλη τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουσι τὸ κύριον αἴτιον, δι' ὃ πολλοὶ αὐτὸν ἀπηρνήθησαν καὶ ἀπαρνοῦνται. Ἀλλ' ἐμπορεῖ νὰ γένῃ ἀτοπωτέρα διαγωγή; Τίς ἤθελε στοχασθῆν ν' ἀποκόψῃ τὴν κεφαλὴν ἀνθρώπου, διότι χοιράδες ἢ γάγγραινα εἶχον ἀσχημίσειν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου του; Ἀλλὰ τοιοῦτό τι πράττουν οἱ τὸν Χριστιανισμὸν ἀποβάλλοντες, δι' ὅσας ἡ δεισιδαιμονία καὶ ἡ εὐκολοπιστία προσῆψαν εἰς αὐτὸν ἀσχημοσύνας.

Τόσον ἀλογίστως νὰ ἐγκολποῦταί τις τὴν ἀπιστίαν, ἀπαρνούμενος πᾶν ὅ,τι παιδιόθεν ἐδιδάχθη σεβάσμιον καὶ ἱερὸν, εἶναι ἐσχάτης ἀπονοίας ἴδιον. Διότι ποία εἶναι ἡ φύσις καὶ ἡ ἐπιρρέπεια τῆς ἀπιστίας; Δὲν ἐπαπειλεῖ τὰ τιμαλφέστερα συμφέροντα τοῦ ἔθνους ἢ τοῦ βασιλείου, εἰς τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἐπικρατήσειν, καταστρέφουσα τοὺς στύλους καὶ τοὺς προμαχῶνας τῆς ἠθικῆς; Δὲν εἶναι πολλάκις ἡ πρόδρομος τῆς ἀθεΐας; Παράδειγμα τῶν δεινῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀπιστίας δὲν μᾶς ἔδωκεν ἀξιομνημόνευτον καὶ φοβερὸν ἡ Γαλλικὴ Μεταπολίτευσις; Ἡ ἀπιστία δὲν ἔφερε τὸν βασιλέα καὶ τὴν βασίλισσαν εἰς τὴν λαιμητόμον; αὐτὴ δὲν ὡδοποίησε πρὸς τὴν φοβερὰν ἀρχὴν, ἐπὶ τῆς ὁποίας οἱ ἄριστοι τῶν Γάλλων καθημέραν ἀπεκεφαλίζοντο, ἑωσοῦ τὸ αἷμά των ποταμηδὸν ἔρρευσεν εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων; Ἀφοῦ δὲ διέφθειρε καὶ ἀνέτρεψεν ὅλας τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς, καὶ παρέλυσε τὴν δύναμιν τοῦ νόμου καὶ τὸν βραχίονα τῆς δικαιοσύνης, ἀφοῦ ἔξώρισε πᾶσαν θρησκείαν, ἀφοῦ ἤνοιξε τοὺς τάφους μυριάδων, καὶ ἔθαψε τὰ ἀποκεφαλισμένα σφάγια τῆς ἀνηλεοῦς ἀπανθρωπίας της,—τότε ἡ ἀθεΐα, ἡ γνησία θυγάτηρ αὐτῆς, ἀνέστησε τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐπέγραψεν εἰς τοὺς τοίχους καὶ τὰς θύρας ὅλων τῶν κοιμητηρίων τὴν ἀσεβῆ περίοδον, Ὁ θάνατος εἶναι ὕπνος αἰώνιος!!

Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν πάντοτε οἱ γνήσιοι καρποὶ τῆς ἀπιστίας· τοιαῦται τῆς ἀποβολῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ αἱ παγχάλεποι συνέπειαι. Οἱ ἄπιστοι τῆς Γαλλίας πιθανὸν ὅτι δὲν προέβλεπον ποῦ ἔμελλε νὰ φέρῃ αὐτοὺς ἡ ἀποβολὴ τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ὀλίγοι ἀπὸ τοὺς συγχρόνους ἡμῶν ἀπίστους προβλέπουσι πόσον ὀλέθριαι εἰς ἑαυτοὺς καὶ εἰς ἄλλους θέλουν εἶσθαι, ἐπὶ τέλους, αἱ ἀρχαί των. Ὁ Ἀπόστολος Ἰωάννης, κλείων τὸ βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως, εἶπεν, "Ἐάν τις ἀφέλῃ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τῆς προφητείας ταύτης, ἀφελεῖ ὁ Θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς." Τί λοιπὸν νὰ εἴπωμεν περὶ ἐκείνων, οἵτινες ἀλογίστως καὶ ἀνεξετάστως ἀφαιροῦσι καὶ παραρρίπτουσιν ὅλους τοὺς λόγους τοῦ θεοπνεύστου τόμου, καλοῦντες καὶ μεταχειριζόμενοι αὐτὸν ὡς μῦθον σεσοφισμένον; Ὁ πράττων τοῦτο ἂς συλλογισθῇ ὁποίαν τρομερὰν εὐθύνην ἀναδέχεται. Κάνεῖς ἂς μὴ πράξῃ τοιοῦτό τι, πρὶν σπουδαίως ἐρευνήσας βεβαιωθῇ χωρὶς οὐδεμιᾶς ἀμφιβολίας, ὅτι εἶναι ψευδὴς ἡ Καινὴ Διαθήκη· πρὶν, ἐν συντομίᾳ, ἑτοιμασθῇ νὰ δώσῃ λόγον διατί ἐπεχείρησε νὰ ἀνατρέψῃ τὴν οὐράνιον θρησκείαν, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ πάντες οἱ Ἀπόστολοι ἀπέθανον.

"Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν γνώσεσθε αὐτοὺς," εἶπεν ὁ Κύριος ἡμῶν. Ἂν οὕτω κρίνωμεν τὴν ἀπιστίαν, θέλομεν ἐξάπαντος τὴν ἀπορρίψειν. Εἰς τὸν μέγαν φιλόσοφον Φραγκλῖνον ἐδόθη ποτὲ πόνημά τι χειρόγραφον κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὸ ὁποῖον ὁ συγγράψας, σκοπὸν ἔχων νὰ δημοσιεύσῃ, παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἀναγνώσῃ μετὰ προσοχῆς, καὶ νὰ τὸν εἴπῃ τί ἐφρόνει. Ὁ Φραγκλῖνος, ἀφοῦ τὸ ἀνέγνωσεν, ἐπέστειλε τὴν Λακωνικὴν ταύτην ἀπάντησιν, Μὴ λύσῃς τὴν τίγριν· ἐννοῶν ὅτι, ἂν ἡ ἀπιστία ἐκυρίευε τὴν κοινωνίαν, τὸ ἔθνος ἤθελε καταφαγωθῆν ὡς ὑπὸ μαινομένης τίγριδος. Ἂν τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων μ' ὅλας τοῦ Χριστιανισμοῦ τὰς χαλινώσεις φέρωσιν αὐτοὺς εἰς τοιαύτας ὑπερβολὰς καὶ καταχρήσεις, τί νὰ μὴ πράξωσιν ὁπόταν αἱ χαλινώσεις αὗται ἀφαιρεθῶσι;

ΤΙ ΕΣΤΙΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ;

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ δὲν δηλοῖ ἁπλῶς τὸ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν, οὔτε οἱονδήποτε βαθμὸν νοητικῆς μόνον καλλιεργείας. Κατὰ τὸ πλατύτερον αὐτῆς νόημα, ἐκτείνεται ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τῆς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάρξεως. Ἅμα τὸ τέκνον γεννηθῇ, ἄρχεται ἡ ἐκπαίδευσίς του. Πολλάκις φέρει μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὸν κόσμον τὰ σπέρματα τῆς ἀσθενείας ἢ τῆς δυσειδείας, καὶ εἰς τὸ στῆθος τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἔτι κρεμάμενον λαμβάνει ἀνεξαλείπτους ἐντυπώσεις. Κατὰ τὴν πρώτην νηπιακὴν περίοδον, ἐνῷ τὸ φυσικὸν σύστημα ἐκτυλίσσεται καὶ δυναμοῦται, ὅλα τὰ περιξ ἐνεργοῦσιν ἐπ' ἀγαθῷ ἢ ἐπὶ κακῷ,—ἡ καθαριότης, τὸ φῶς, ὁ ἀὴρ, ἡ τροφὴ, ἡ θερμότης. Βαθμηδὸν φαίνεται μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὁ ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος. Αἱ αἰσθήσεις γίνονται ὀξύτεραι. Αἱ ἐπιθυμίαι καὶ τὰ πάθη λαμβάνουσι μορφὴν προδηλοτέραν. Πᾶν ὅ,τι ἀκούεται ἢ βλέπεται, πᾶσα θεραπευομένη ἢ χαλινουμένη ὄρεξις, πᾶσα φιλόστοργος ἢ ἐμπαθὴς πρᾶξις, λέξις, ἢ βλέμμα, συντείνει, ποτὲ μὲν μικρόν τι καὶ ἀνεπαισθήτως, ποτὲ δὲ προφανῶς καὶ διαρκῶς, εἰς μόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἢ μᾶλλον εἰς προσδιορισμὸν τῆς διευθύνσεως, καθ' ἣν θέλει βλαστήσειν καὶ ἀναπτυχθῆν. Νηπίου ὄντος, παιδίου, μειρακίου, ἐφήβου, ἀνδρὸς, προχωρεῖ ἡ ἀνάπτυξις τῆς σωματικῆς, νοητικῆς, καὶ ἠθικῆς αὐτοῦ φύσεως, ἐνῷ ἀδιαλείπτως ἐπενεργοῦν εἰς αὐτὸν αἱ διάφοροι περιστάσεις τῆς θέσεώς του—τὸ ὑγιεινὸν ἢ τὸ νοσῶδες τοῦ ἀέρος τὸν ὁποῖον ἀναπνέει, τὸ εἶδος καὶ ἡ ἱκανότης τῆς τροφῆς καὶ ἐνδυμασίας του, ὁ βαθμὸς καθ' ὃν ἐνεργοῦσιν αἱ σωματικαί του δυνάμεις, ἡ ἐλευθερία μὲ τὴν ὁποίαν αἱ αἰσθήσεις αὐτοῦ γυμνάζονται ἐπὶ ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων, ἡ ἔκτασις καθ' ἣν ἐπιφορτίζονται αἱ δυνάμεις τῆς μνήμης, τῆς συγκρίσεως, καὶ τοῦ συλλογισμοῦ, τὰ ἐν οἴκῳ ἀκούομενα καὶ ὁρώμενα, τὸ ἠθικὸν παρά-

δειγμα τῶν γονέων, ἡ τάξις τῆς σχολῆς, ἡ φύσις καὶ ὁ βαθμὸς τῶν μαθημάτων αὐτοῦ, ἀμοιβῶν τε καὶ ποινῶν, αἱ προσωπικαὶ ποιότητες τῶν συντρόφων του, αἱ δοξασίαι καὶ αἱ πράξεις τῆς κοινωνίας, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας ἀναστρέφεται, καὶ ὁ χαρακτὴρ τῶν δημοσίων καταστημάτων, ὑπὸ τὰ ὁποῖα ζῇ. Τούτων ὅλων τῶν περιστάσεων ἡ ἐκ τῆς τρυφερωτάτης ἡλικίας διαδοχικὴ ἐπιῤῥοὴ συνιστᾷ τὴν ἐκπαίδευσιν ἢ ἀνατροφὴν τοῦ ἀνθρώπου· ἐκπαίδευσιν, ἥτις δὲν τελειόνει εἰς τὴν ἄφιξιν τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ διὰ παντὸς τοῦ βίου—ὅστις εἶναι καὶ αὐτὸς, κατὰ τὴν σύμφωνον μαρτυρίαν τῆς ἀποκαλύψεως καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, κατάστασις δοκιμασίας ἢ ἐκπαιδεύσεως διὰ μέλλουσαν καὶ ἐνδοξοτέραν ὕπαρξιν.

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΗ ΠΟΙΗΤΡΙΑ ΑΠΟΘΝΗΣΚΟΥΣΑ.

Ma jeunesse fut mensongère ;
On crut la voir naître et fleurir ;
Mais, comme la plante étrangère,
On la voit naître et se fletrir.

(Dorange.)

ΤΟ λυκαυγὲς τοῦ βίου μου ἠτένισα καὶ εἶδον,
Καὶ ἦτο πλῆρες μελανῶν τὸ χρῶμά του κηλίδων·
Περίλυπος κ' ἐκστατικὴ
Ἐστράφην τότε ὄπισθεν μετὰ ψυχῆς πενθίμου,
Καὶ τὴν ἠχὼ τῆς σκυθρωπῆς ἐξύπνησεν ἐρήμου
Φωνὴ ἐξαίφνης μυστική·—

« Τὴν ἀτραπὸν ἠθέλησεν ὁ νέος ὁδοιπόρος
Νὰ διαβῇ, καὶ ν' ἀναβῇ τὸ ἄντικρύ του ὄρος·
Ἀλλ' ἔστρεψε τὸ βῆμα
Ὀπίσω του, καὶ ἔφθασε τὴν θύραν τῆς κοιλάδος·
Πλὴν αὔρα κρύα ἔσβεσε τὸ φέγγος τῆς λαμπάδος,
Καὶ ἔπεσεν εἰς μνῆμα.

Ἐνῷ ἡ Ἠὼς ἔστεφε τὴν κόμην της μὲ ῥόδα,
Κ' εἰς ταύτην τὴν ἀκρώρειαν προέβαινε μὲ πόδα
Κρινόλευκον καὶ ἐλαφρὸν,
Τὰ ἄνθη εἶδε χύνοντα λεπτὸν ὑγρὸν δακρύων,
Καὶ ἄνεμος ἀπὸ βορρᾶ τὸ ῥεῦμά του κυλίων,
Νεφῶν ἐπέχυσεν ἀφρόν.

Μόλις ἐξῆλθεν εὔθυμος ὁ ναύτης τοῦ λιμένος,
Τὸ τελευταῖον φίλημα τῆς φίλης του ἀσμένως
Δεχθεὶς, πλὴν καὶ δακρύων,
Κ' ἠγέρθη μαύρη θύελλα μὲ ἀστραπὴν καὶ βρόντον,
Καὶ τὰς ἀβύσσους ἤνοιξε κ' ἐτάραξε τὸν πόντον,
Κ' ἐσύντριψε τὸ πλοῖον.» —

Ὦ, ἦχον ἦχον κλαυθμηρὸν δὲν ἤκουσα κωδώνων,
Καὶ συριγμὸν ἀλλόκοτον ἐν μέσῳ τῶν δενδρώνων ;
Δὲν εἶδον μὲ κρυπτοὺς παλμοὺς
Τὴν φωλεὰν ἡ ἀηδὼν μὲ θρήνους πῶς ἀφίνει,
Κ' ὁ κύκνος εἰς τοὺς οὐρανοὺς τὴν πτῆσιν διευθύνει
Μὲ γλυκυφθόγγους στεναγμούς ;

Ὦ! ἤδη κ' ἡ καρδία μου θὰ παύσῃ, φεῦ! νὰ πάλλῃ!
Ὦ τῆς μητρός μου γηραιὰ, φιλόστοργος ἀγκάλη,
Ἀνοίξου τελευταῖον !
Ναί! θέρμανε τὸ στῆθός μου τὸ κρύον πρὸς ὀλίγον·
Τὸ βλέμμα μου σβυνόμενον κ' ἐπὶ μικρὸν ἀνοῖγον,
Τί βλέπει . . ; φῶς ὡραῖον . . ! —

Ὦ σὺ, ' ποῦ ἄσβεστον πυρὸς μ' ἐνέβαλες κρατῆρα,
Καὶ ἤχους ἔχυνε γλυκεῖς διὰ ἐσὲ ἡ λύρα,
Θνήσκουσαν πῶς μὲ θρηνῳδεῖς ;
Τὸ βράδυ εἰς τὸν τάφον μου θὰ κεῖμαι, πλὴν θ' ἀκούσῃς
Ἄνωθεν ἦχον πένθιμον κιθάρας στεναζούσης,
Καὶ τὴν σκιάν μου θὰ ἰδῇς.

Ἀλλὰ θρηνεῖς ; τὸ δρέπανον ἐνῷ τὴν γῆν ξυρίζει,
Μὲ τοὺς ἀστάχεις τρυφερὰ καὶ ἄνθη δὲν θερίζει,
Πρὶν ἔτι μαρανθῶσι ;
Χωρὶς ἐλέγχους μυστικοὺς, μὲ ἄσπιλον καρδίαν
Οἱ ἄγγελοι εἰς τὴν χρυσῆν τῶν οὐρανῶν οἰκίαν
Θὰ μὲ ὑποδεχθῶσι.

Ἠλέησα τὸν ὀρφανὸν, τὴν τεθλιμμένην χήραν,
Καὶ ἄρτον εἰς τοῦ πένητος ἐνέβαλον τὴν πήραν·
Ἐλάτρευσα τὴν ἀρετήν·
Καὶ ὅτε εἰς τὸ στῆθός μου κατῆλθε πῦρ ὡραῖον,
Ἐζήτησα καὶ τὴν πηγὴν νὰ ἴδω τελευταῖον,
Τὴν στέγην φεύγουσα αὐτήν . . . .

Μὴ μὲ θρηνεῖτε . . . ἔπαυσαν οἱ πόνοι . . . ἰδοὺ πίνω
Τὸ νᾶμα τὸ ἀθάνατον . . . . ἐνταῦθα σᾶς ἀφίνω . . . .
Ἐπάνω σᾶς προσμένω . . .
Ἠδ' ἡ ψυχή μου ἐλαφρὰ πετᾷ . . . τὰ ὕψη τρέχει,
Κ' ἐκστατικὴ 's τῶν Χερουβὶμ τὰ ἄσματα προσέχει . . .
Ἰδοὺ ἐκεῖ ἐμβαίνω ! . . .

Χρῆστος Ἀναστασιάδης.

ΤΑ χρήματα εἶναι ὡς ἡ κόπρος, πάντῃ ἄχρηστα, ἐκτὸς ὁπόταν ἐξαπλόνωνται. Οἱ πονηροὶ συσσωρεύουσι πολλάκις χρυσὸν ὡς χώματα δι' ἀδίκων, σκληρῶν, καὶ ἀπατηλῶν μέσων· ἀλλὰ δὲν ὠφελοῦσιν αὐτοὺς ἐπὶ τέλους. Ἐξ ἐναντίας, θέλουν εἶσθαι ταχὺς μάρτυς ἐναντίον τοῦ ἰδιοκτήτου.

Η ΑΓΝΟΙΑ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἐμπορεῖ εὐκόλως νὰ προτείνῃ ἐρωτήσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἡ σοφία τοῦ φιλοσόφου δὲν δύναται ν' ἀποκριθῇ· καὶ εἷς ἁμαρτωλὸς δύναται πλειότερον ἀγαθὸν νὰ καταστρέψῃ διὰ μιᾶς, παρ' ὅσον χιλιάδες ἐναρέτων ἐμποροῦν νὰ ἐκτελέσωσιν εἰς ὁλόκληρον αἰῶνα.

ΙΣΧΥΡΟΤΑΤΑ εἶναι τὰ δεσμὰ, ὅσα μᾶς προσκολλῶσιν εἰς τὸν οἶκον τῆς γεννήσεώς μας, ὑπὸ τῆς Προνοίας ἐμπεφυτευμένα ὡς ἡ πηγὴ πολλῶν ἀρετῶν. Ταῦτα μόλις δύνανται ν' ἀπαριθμηθῶσι· διότι πᾶν ὅ,τι βλέπομεν καὶ πᾶν ὅ,τι ἀκούομεν εἰς τὸν πατρῷον οἶκον ἔχει γλυκύ τι θέλγητρον.